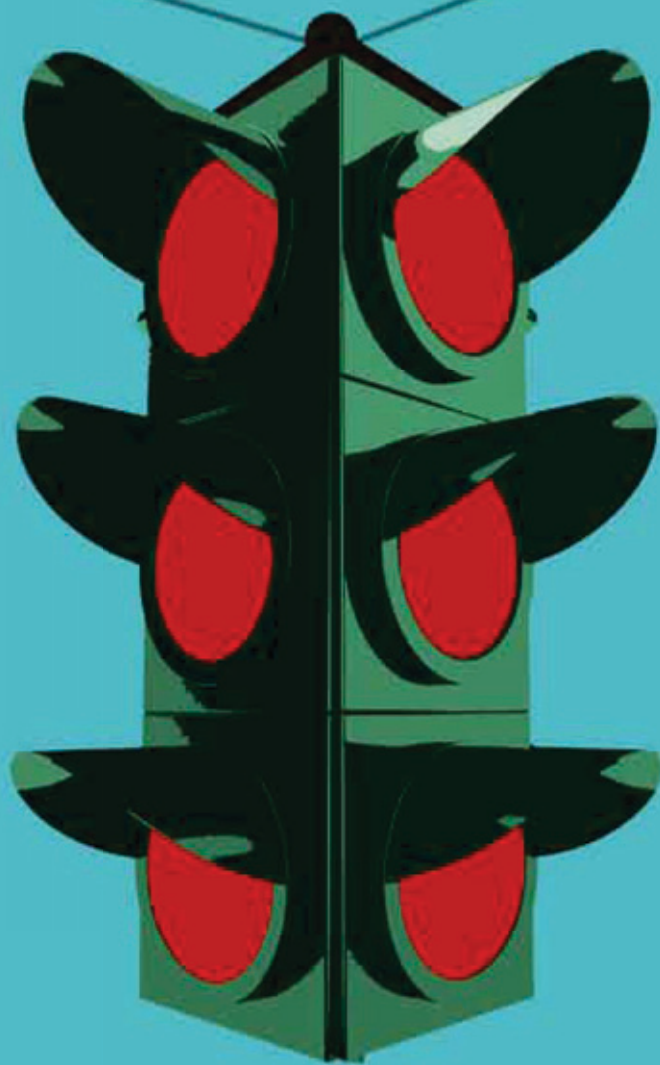

ALBERTINE

FORBUDSTIDER DESEMBER 2010

Torgata 10
Postboks 6851
St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 900 63 558
pion@pion-norge.no
——.pion-norge.no

7035 05 37323
Org. nr. 971 274 638

Prostituertes
interesseorganisasjon
i Norge. PION

ASTRID RENLAND

FORTRESS Reklamebyrå AS

FORTRESS Reklamebyrå AS

FORTRESS Reklame

A/S O. FREDR. ARNESEN
Bok og Akcidenstrykkeri
——.ofrarnesen.no

Helsedirektoratet for
støtte til utgivelse av
dette nummeret.

Deltar på
en alternativ måte i
debatten om prostitusjon
og kjønnsmarked, ved at
aktørene først og fremst
kommer til orde.

Vi bidrar ved å beskrive en
virkelighet alle som har syn-
spunkter på kjønnsmarkedet
bør kjenne til, med artikler,
innlegg, debatter og intervjuer.

Albertine er hovedpersonen
i Christian Kroghs roman fra
1886. Hun var en ung Kristi-
ania-jente som ble prostituert
etter å ha blitt forført av en
politimann.

Boka var et angrep på den
offentlige prostitusjon, og
ble med sine åpenhjertige
skildringer stemplet som
usedelig og øyeblikkelig
beslaglagt. Boka vakte
voldsomt oppstyr, og i striden
som fulgte, ble Krogh idømt
bot og beslag leggelsen ble
opprettholdt.

I høyesterett holdt forfat-
teren selv forsvarstalen, og
den var et forsvar for retten
til ytringsfrihet noe som
resulterte i ny rettssak.

INN HOLD

s.3

LEDER

s.4-5

HOREKUNDENE” OG VI

s.6-9

EN SPIRAL AV KONTROLL OG
ORGANISERING

s.10-11

MJNSKELIGA RSTTIGHETER
O H RSTTSSK DDS-
PRIN IPET

s.12-16

AKSJONEN MOT
DEN BRUNE RING”

s.18-21

F DT TIL HOR

s.22-23

OVER SK ENE

s.24-27

ET INNBLIKK I SKAMMENS
TIDL SE RKE

s.28-31

HORER OG HIVPOSITIVE HAR
MER ENN ”H” TIL FELLES

s.32-35

METROPOL – ET M TESTED
FOR OUTSIDERE

s.36-37

HOR PÅ JORD

s.38-41

KOMMERSIELL SE«:

U NSKET ATFERD ELLER
SAMFUNNSFARE

s.42-43

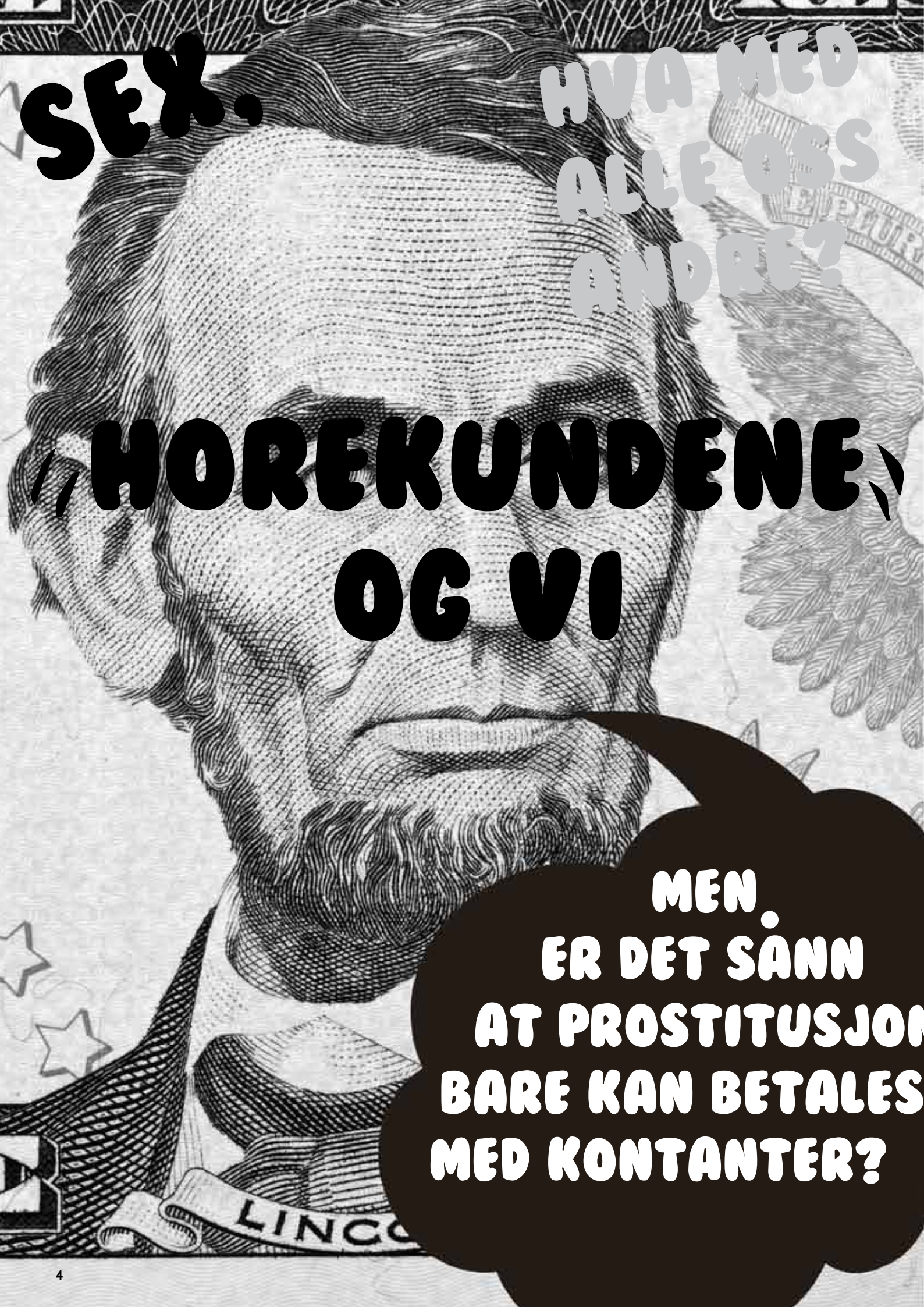
BU BU LOVE

I forarbeidet til forbudet mot sexkjøp så vel som under selve lovbehandlingen, ble det sagt av lovgiverne og departementsrådene at forbudet skulle følges opp med sosiale tilbud og skadereduksjonstiltak for selgersiden. Det hersket om enn med ulike fortegn en tverrpolitisk omsorg for kvinner i både gateprostitu-sjon og grensekryssende prostitusjon. Ifølge både de rødgrønne og Krf var forbudet ikke bare den beste, men også den eneste måten å beskytte disse kvinnene på. Mens Frp, Høyre og Venstre på sin side hevdet at et forbud ville være til mer skade enn gagn for en sår-bar gruppe, spesielt de utenlandske kvinnene og kvinnene med rusproblemer som jobbet i prostitusjon. Dette var på nasjonalt nivå. I Oslo var knapt blekket på loven tørket før byrådet annonserte store budsjettkutt som ville ramme nettopp de tiltakene som var ret-tet mot de mest utsatte i gateprostitu-sjonen. Argumentet var blant annet at med lovforbu-det var det ikke lenger behov for å opprette tilbudet til kvinner i gateprostitu-sjonen. Dette til tross for at det bare var politiets Stop-gruppe og pro-kriminaliseringspolitiker-ne som hyllet lovens angivelig positive effekt. Byrådet besinnet seg heldigvis, og tiltakene kunne opprettholde noenlunde samme drift. Men i år gjentok Oslo-byrådet de samme truslene. Brukerne av ProSentrrets varmestue og Natthjemmet fikk denne gangen beskjed om de var like kostbare som sykehjemsplass, derfor måtte de bort. Også denne gangen gikk det seg til, og tiltakene kunne opprettholde driften. I Bergen har slunken bykasse ført til at Utekontaktens prostitusjonstiltak må legge ned et faglig godt opparbeidet tiltak for utenlandske kvinner – både de som jobber på gata og innendørsmarkedet. Så langt har ikke det ikke vært meldt om at Bergen kommune har endret mening.

Selv om det ikke er noe nytt at sosiale tiltak brukes som brekkstang mot staten i kommu-nens budsjettkamp, så gjenspeiler politikken på lokalt nivå en urovekkende tendens. Utvik-lingen går mot at den politiske og offentlige debatten rundt prostitusjon utelukkende dreier seg om lovforbudets effekt eller man-gel på sådan. Uansett er resultatet at blikket har blitt flyttet fra selgersiden til kjøpere og antatte bakmenn. Fra prostitusjon som et uttrykk for økonomiske problemer, fattigdom, ekskludering fra arbeidslivet, mangelfull sko-legang, språkproblemer og rus- eller migra-sjonsproblemer, til prostitusjon som en trus-sel mot samfunnet. Årsaken til prostitusjon hevdes det, er å finne i menns etterspørsel som kyniske kriminelle tjener svimlende sum-mer på å mette. Løsningen er mer ressurser i form av penger til politi.

For fire tiår siden ble en ensidig forbudslinje ansett som uholdbart og usolidarisk. Vi kan altså med god grunn hevde at når det kommer til prostitusjonspolitik, går Norge baklengs inn i fremtiden. Derfor må konsekvensene av en ensidig strafferettslig dominans både i den politiske og praktiske tilnærmingen til pro-stitusjon diskuteres. For det vil bety at sex-arbeidere i hovedsak møtes av samfunnets kontrollapparat og at politiets kunnskap vil dominere vår kunnskap om og innsyn i mar-kedet. Sist, men ikke minst vil det bety at vi mister av syne en forståelse av prostitusjon som et symptom på noe bakenforliggende og dermed en viktig nøkkel til korrigering av vår selvforståelse som samfunn.

Albertine

FORBUDT KJØP FOR STORKEVIRKEGET SEKSUELLE SELVBILDE?

Av Dag Øistein Endsjø, Professor ved Universitetet i Bergen. Illustrasjon Silje Feiring

Kjøp av sex ble forbudt i Norge uten at politikerne spurte seg hvordan man skal definere prostitusjon. Prostitusjon er salg av seksuelle tjenester. Men hva er egentlig salg av seksuelle tjenester? Er penger det eneste gyldige betalingsmiddelet for sexkjøp, er bare ett av mange spørsmål vi må stille oss. Et annet er Hvor går grensene mellom «horekundene» og oss andre? Det er viktig å ha med seg at det ikke er seksuell tvang den nye loven dreier seg om. Trafficking, organisert menneskehandel og alle andre former for tvang forbundet med sex, var allerede forbudt og har alltid vært i strid med alle grunnleggende menneskerettigheter.

SE OG BEGJÆR Prostitusjon innebærer som regel et ensidig begjær. Kunden får utløp for sitt begjær mot betaling. Prostitusjonens absolutte motstykke er derfor sex der et gjensidig begjær alltid er til stede. Dette er også det klare sex-idealet i det norske samfunnet.

Men det er vanskelig å operere med et absolutt skille mellom prostitusjon og gjensidig begjær-sex. Mye seksuell aktivitet kommer heller inn i en gråson. Ønsker man å forby kjøp av sex, er det viktig at man også ser nærmere nettopp på disse gråsonene så mange flere av oss befinnes i. Dagens Næringsliv hadde for et par år siden en omfattende sak om såkalte golddiggers, unge pene piker som frekventer Oslos aller hippest utesteder og lever et liv med eksklusiv champagne, dyre smykker og lekre armbåndsur i titusenklassen. Felles for alle disse unge kvinnene er at deres egen yrkesmessige bakgrunn på ingen måte tilsa deres levestil. Dette var butikkmedarbeidere og franskstudenter som fikk sponset sin glamorøse livsstil av vel bemidlede menn. Ingen har kalt mennene som overleser disse pengelense kvinnene med dyre gaver for «horekunder». Men ingen kan benekte at både sex og store verdier er inne i bildet. Men er det sånn at prostitusjon bare kan betales med kontanter?

GAMBIA OG CUBA Middelaldrende menn som drar til Thailand og kjøper sex av unge menn og kvinner fremstår nesten som en kulturell klisjé. Mer ukjent er de middelaldrende norske kvinnene som reiser til Gambia og Cuba, der de hygger seg med flotte unge lokale strandløver. Sjelden er det snakk om direkte betaling for sex. Men siden de er så mye mer velstående, ser kvinnene det ofte som en selvfølge at de betaler drinkene, maten, en flott avskjedsgave etter en hyggelig uke. Kanskje man også gir en pengegave, for ofte har jo mannen en trist fortelling om en syk mor, søster eller annen slektning. Ennå har ingen av disse middelaldrende kvinnene når de fornøyd har kommet tilbake til Gardermoen eller Flesland, blitt møtt med at bilen deres er blitt tagget med «horekunde». Er det slik at bare menn kan være sexkunder? Er det slik at prostitusjon bare innebærer at sex helt direkte og åpenlyst byttes mot penger?

UVILLIGE EKTEFELLER Noen rike menn har unge pene og ubemidlede koner, og omvendt. Hvordan vet vi at alle disse kvinnene ikke har valgt sine ektemenn på grunn av pengene og ikke på grunn av deres personlige kvaliteter? Hvis noen av disse glamorøse statuskonene avskyr sine menn fysisk og bare holder ut med tanke på den sosiale og økonomiske status de oppnår, er det likevel ingen som har stemplet disse mennene som «horekunder». En undersøkelse fra 2008 viste at 59 prosent av alle gifte kvinner i Storbritannia ville umiddelbart ta ut skilsmisse, om deres økonomiske fremtid var sikret. Hvordan skal man så definere deres ektemenn?

Men er det sånn at prostitusjon skal defineres etter avtalens lengde eller antallet partnere? Kan ikke prostitusjon også innebære en langtidskontrakt med én enkelt person? Hva med alle oss andre? Hvor mange av oss andre kan med sikkerhet si at enhver seksuell handling vi har vært involvert i har vært preget av et gjensidig begjær. Hvorfor er så mange potensielle partnere opptatt av hva du tjener? Har ingen av ferieførtene dine i fjerne land hatt noe med det faktum at du er uendelig mye mer velstående? Og hva tenkte du da hun/han du påspanderte alle drinkene bare sa «takk for i kveld» uten at det ble noe på deg? Penger er heller ikke den eneste valuta i vårt kompliserte kjønnsmarked. En persons totale tiltrekningskraft inkluderer ofte også sosial kapital, kjendisstatus eller evnen til å tilby spennende nettverk. Men hvorfor er dette mer aksepterte betalingsmidler på dette området enn kroner og øre?

GATEPROSTITUSJONENS RLIGHET Gateprostitusjonen skiller seg likevel klart fra alle disse mer uklare grenseområdene på ett område. Den preges av en brutal ærlighet. Det er ingen som kan sette spørsmål ved at her foregår det kjøp og salg av sex. Dermed blir gateprostitusjonen også mye lettere objekt for angrep fra de som misbilliger sexhandel. Gateprostitusjonen har dessuten det til forskjell fra sexhandelens grenseområder, at den er tett forbundet med skam. Mens mange totalt ukjente partnere til kjendiser for eksempel raskt figurerer som stjerner på ukebladenes forsider, er det få om noen prostituerte som setter sexarbeid opp på Cven sin om de skulle gå over i andre karrierer. Også mennene som kjøper sex på gaten rammes av den åpenbare skammen. Skammen er såpass total at ikke en eneste sexkunde reiste stemmen i noen av de politiske partiene der debatten om sexkjøp foregikk. Noe annet mange av kundene har til felles med de prostituerte, er at de ofte er å finne blant samfunnets mest ressursvake. Det finnes menn som har en spesiell tenning på å kjøpe sex. Men mange av de som kjøper sex på gaten, gjør det rett og slett fordi de føler at de ikke kan få sex på noen annen måte. Dette er menn som faller langt unna alle maskulinitetsidealer, med uglamorøse jobber, middels eller under middels inntekt. Det er menn som har ingen tro på at det finnes kvinner som vil ha sex med dem frivillig. Flotte statuskoner og glamorøse kvelder på byen med lekkert kledde unge piker, kan de også bare drømme om.

Loven som øker selvbildet Før man kriminaliserte sexkjøp, kunne det altså vært praktisk å hatt en klar definisjon av det man ønsker å forby. I stedet ble sedvane og kulturelle fordommer avgjørende for norsk lov. I stedet ble det en lov som for stor del overskygger det stadig behovet for ressurser for å begrense det som helt klart er i strid med alle menneskerettigheter menneskehandelen og tvangen. Vårt seksuelle selvbilde er en uhyre sårbar sak. Vi ønsker alle at vårt seksualliv ene og alene skal være forbundet med et evig gjensidig begjær. Få av oss ønsker i det hele tatt å tenke tanken at andre mennesker har sex med oss av andre grunner. Vi må derfor spørre oss selv om vi fordømmer «horekundene», fordi de så klart representerer aspekter ved vår egen seksualitet vi ikke liker eller ønsker å tenke på. Ved å kriminalisere «horekundene» lagde vi et absolutt skille mot all den seksuelle aktiviteten som befinner seg i grenseområdet. Vi gjør kanskje mye rart, men vi er i alle fall ikke som dem, er den underliggende logikken. Er ønsket om å kriminalisere «horekundene» også et forsøk på å styrke vårt eget seksuelle selvbilde?

EN SPIRAL AV KONTROLL OG ORGANISERING?

Av Astrid Gerds, Utekontakten i Bergen. Illustrasjon Sigrun Bingh

12. desember 2008 ble det vedtatt en ny bestemmelse i Straffeloven 1902 som forbyr kjøp av seksuell omgang eller handling. Bestemmelsen har vært gjeldende fra 1. januar 2009. På bakgrunn av dette har Utekontakten i Bergen gjennomført en kartlegging av lovens lokale konsekvenser. Vi fant at sexkjøpsloven ikke har gjort situasjonen lettere for kvinner som selger sex. For de fleste gjelder tvert i mot. Vi fant at organiseringen i miljøene har økt og at partene kreativt tilpasser seg for å opprettholde markedet. For de fleste sexselgerne er alternativene til prostitusjon fremdeles få eller ingen.

Norge har i en årrekke hatt en sosialpolitisk tilnærming til prostitusjonsspørsmålene. Sexkjøpsloven anga en ny og annen retning der strafferettslige virkemidler i praksis blir hovedløsningen. I forkant av innføringen av forbud mot kjøp av seksuelle tjenester verserte det ulike hypoteser om hvilken effekt et slikt forbud ville få. Med ønske om en systematisk dokumentasjon av utviklingen startet Utekontakten en todelt kartlegging etter metoden Hurtig kartlegging og handling (HKH) våren 2009. I perioden mars 2009 – juni 2009 kartla vi kortsiktige effekter av sexkjøpsloven, og funnene ble presentert i en foreløpig rapport sommeren 2009. Andre del av arbeidet ble gjennomført i perioden november 2009 – mars 2010 og endelig rapport ble lansert i mai 2010.

Kartleggingens målsetting har vært å belyse konsekvensene av den nye lovgivningen med fokus både på kvinner som selger sex, prostitusjonsmarkedet og lokalsamfunnet. Kvinnene selv, et stort tjenesteapparat samt lokalt næringsliv har bidratt med informasjon og erfaringer. Prostitusjonsmarkedet er fleksibelt for både nasjonale og internasjonale prosesser og det er for tidlig å fastslå endelige konsekvenser av sexkjøpsforbudet. Kartleggingen gir imidlertid et bilde av utviklin-

gen i Bergen fra innføringen av loven og frem til sommeren 2010.

ØKT ORGANISERING

Prostitusjonsvirksomheten til kvinnene som har bidratt i kartleggingen er økonomisk motivert og kvinnenes inntektsbehov er ikke redusert etter innføringen av loven. Fremdeles sendes penger ut av Norge for å forsørge familie og slekt, fremdeles har kvinnene stor gjeldsproblematikk, fremdeles finansieres rusmidler og fremdeles eksisterer drømmer om en bedre fremtid basert på økt økonomisk frihet.

Kjøp og salg av seksuelle tjenester har fått stor oppmerksomhet gjennom lovprosessen. Media og lokalbefolkningen har stilt krav til politiet om at sexkjøpere skal bøtelegges og det har vært fremmet forventningen om en synlig reduksjon i prostitusjonsmarkedet. Kartleggingen viste at kvinnene kontinuerlig tilpasser seg for å opprettholde markedet og derigjennom egen inntekt. Dette kan dreie seg om prisjusteringer eller om egen tilgjengelighet eksempelvis på gaten eller på internett. Enkelte kvinner forklarer at de i større grad bruker mobiltelefon og internett for å være mindre synlige i det offentlige rom, mens andre sier at de bruker

“ Media og lokalbefolkningen har stilt krav til politiet om at sexkjøpere skal bøtelegges og det har vært fremmet forventningen om en synlig reduksjon i prostitusjonsmarkedet. ”

“ Det er ikke noe som tyder på at flere kvinner er kommet ut i arbeidslivet så langt etter lovens iverksettelse og det er åpenbart at kvinnes forventninger til hjelp og alternativer ikke er innfridd. ”

telefonen mindre for å unngå å legge igjen spor. Ved innføringen av loven registrerte vi at kvinnene laget mer personlige internettannonser med tilsynelatende det formål å bygge en slags relasjon til potensielle klienter. Med økt kontroll fra ulike hold gikk denne tendensen tilbake.

Kartleggingen avdekket økt reisevirksomhet blant kvinnene. For de fleste betyr dette både at de reiser til flere byer og steder samt at de har kortere opphold på hver plass. Både på gaten og på innearenaen er det et system på at når nye kvinner kommer, så reiser andre. Enkelte har forklart at de har størst pågang av kunder de første dagene på et nytt sted og at det er ”god business” å være i bevegelse for å spille på nyhetsverdien. Dette er nødvendig ettersom kvinnene har erfart at kundegrunnet gikk ned i de største byene der både politiet og hotellene har vært mer oppmerksomme på sexsalg.

Den økte reisevirksomheten stiller krav til organisering av både reisene og overnattingen. Flere kvinner nå enn tidligere ser ut til å ha personer i sitt nettverk som bidrar til å organisere dette. Det kan være et gjensidig bytte av tjenester eller det kan være tjenester som utføres mot betaling. Typiske eksempler vil være hjelp til å opprette og oppdatere internettannonser med reiseruter eller til å få overnatting. En del kvinner erfarte at det var vanskeligere å tjene nok på salg av sex og valgte derfor heller å leie ut rom til omreisende sexselgere. Kartleggingen viste et økt marked nettopp for denne type tilrettelegging. Flere enn tidligere ser ut til å inngå samarbeid med andre og på denne måten vil flere enn tidligere stå i fare for tiltale etter Straffelovens § 202 om hallikvirksomhet.

KONTROLL OG MOTSTAND

Lovendringen har ført til ulike former for kontroll som igjen har skapt ulike motstandsstrategier i prostitus-

jonsmarkedet. I løpet av 2009 fikk politiet ressurser til intensivert håndheving av sexkjøpsloven og følgelig også økt kontroll av kvinnene. Politiet legger ikke skjul på at kvinnene vil rammes i kampen mot sexkjøp og hallikvirksomhet. Det gjennomføres etterretningsarbeid og aksjoner, og kvinnene melder om stor usikkerhet knyttet til politiets virkemidler og frykt for når politiet kan dukke opp. I tillegg har også omgivelsene for øvrig iverksatt ulike kontrolltiltak. Eksempelvis gjelder dette økt oppmerksomhet fra huseiere som selv frykter tiltale etter hallikparagrafen. Det samme gjelder for uteliv og hotellnæringen. Enkelte praktiserer overvåking av sentrale internettsider og sprer informasjon om enkeltpersoner i egne nettverk og til samarbeidspartnere. Kvinner opplever å bli avvist både før de har rukket å selge sex og i situasjoner hvor de ikke hadde intensjoner om å selge sex. I tillegg til å lage mer anonyme annonser fremkom det at både sexselgere og sexkjøpere imøtekommer denne formen for sivil kontroll ved å etablere kontakter i næringslivet – blant annet innenfor hotellvirksomhet og drosjebransjen. Kontroll fra politi og omgivelser bidrar til økt behov for nettverk og organisering i prostitusjonsmarkedet.

FRYKT FOR AVSLØRING

Begge parter i kjøp-salg-relasjonen tilstreber å skjule seg for politiet – kunden for å unngå straffeforfølgelse og selgeren for å opprettholde inntekten. Dette gir grobunn for trusler om avsløring både fra kvinnene og kundenes side. For kvinnene vil den overhengende faren være å bli avslørt og derved miste bolig eller mulighet for å overnatte på hotellet. En del av kvinnene oppgir at de praktiserer økt kontroll av kundene i forkant av møtet slik at de også kan true ham med avsløring til politiet dersom de skulle anse det som nødvendig. Kontrollen vil gjerne omhandle søk av navn, adresse og inntekt. En slik kundesjekk vil også være nyttig for å avdekke om det er politi som ringer og gir seg ut for å være en potensiell klient.

Oppmerksomheten både fra politiet og fra omgivelsene har bidratt til at kvinner som er ”usynlige” ser ut til å ha fått styrket sin posisjon som attraktive for kundene ettersom risikoen for å bli avslørt er mindre. Kontaktformidling etter ”jungeltelegraf-prinsippet” har økt, enten ved at kvinner får kunder gjennom andre sexselgeres annonser eller at menn formidler kontakt mellom kvinnene og andre menn. Nettverk er følgelig viktig både i kontaktetablering og gjennomføring av sexhandelen.

HVA ER ALTERNATIVET?

I arbeidet med kartleggingen var det vanskelig å få informasjon om både hva kvinnene tjener på sexsalg per måned og hvilke konkrete utgifter de har. Tatt i betraktning kvinnes inntjeningsbehov er det interessant å se på hvilke alternativer som finnes for de som ønsker å avslutte sin prostitusjon med eller uten bistand fra hjelpeapparatet. Det er ikke noe som tyder på at flere kvinner er kommet ut i arbeidslivet så langt etter lovens iverksettelse og det er åpenbart at kvinnes forventninger til hjelp og alternativer ikke er innfridd.

Loven skulle være et av flere virkemidler for å bekjempe prostitusjon og menneskehandel. Ulike deler av

hjelpeapparatet rapporterer at hjelpen som tilbys er utilstrekkelig, både for utenlandske kvinner som ikke har rettigheter i Norge samt for norske og utenlandske kvinner med fulle rettigheter. Rettighetene er knyttet til oppholdsstatus og erkjennelsen av at det for mange av kvinnene ikke finnes muligheter for alternativt arbeid i Norge har vært vanskelig både for kvinnene selv og for tiltaksapparatet. Da loven trådte i kraft reiste mange av kvinnene ut av Norge på bakgrunn av en antakelse om at prostitusjonsvirksomheten ville bli for vanskelig. Mange av de samme kvinnene kom tilbake til Norge med den erfaringen at tilværelsen lenger sør i Europa var enda vanskeligere og mindre økonomisk innbringende. Kvinnene faller utenfor det ordinære arbeidsmarkedet i disse landene mye på grunn av den hardt pressete økonomiske situasjonen.

Det er også utfordringer for kvinner med fulle rettigheter i Norge. Med loven har det ikke kommet nye muligheter for hjelp og bistand utover prosjektrettet innsats basert på finansieringsordninger fra år til år. Gjeldsrådgivning er ikke lettere tilgjengelig, det er ikke mer fleksibilitet og variasjon i rusbehandlingen og det er ikke mer innsats fra hjelpeapparatet sin side når det kommer til å bistå isolerte og lukkede miljøer. En stor andel av kvinnene i prostitusjon er ikke per i dag kvalifisert for eller i stand til å få innpass på arbeidsmarkedet. For mange av kvinnene er ordinære hjelpeordninger vanskelig å nyttiggjøre seg og hjelpeapparatet melder om behov for mer individuelt tilpasset og fleksible tilbud for kvinner med rettigheter i Norge.

ALTERNATIVER MED BISMAL

Hva er alternativet til å organisere seg bedre når det ikke finnes alternativ til prostitusjon som inntektsform? Med loven kom økt kontroll både fra styresmakten og fra lokalsamfunnet forøvrig. For å opprettholde inntekten imøtekommer kvinnene økt kontroll gjennom å organisere virksomheten sin bedre. De færreste har sett andre inntektsmuligheter.

Uavhengig av den enkeltes rettigheter er det nødvendig å rette fokus mot kvinnes inntjeningsbehov og motivasjon for å inngå i prostitusjonsvirksomhet. Kvinnene som delte sine erfaringer i kartleggingen var samstemte om at det er inntekten de hovedsakelig bekymrer seg for. I tillegg var en del også engstelige for hva som er lov og ikke lov samt hvilke konsekvenser det kunne få hvis de ble tatt av politiet. Realiteten er at store deler av organiseringen i prostitusjonsmarkedet vil kunne rammes av Straffelovens § 202, hallikparagrafen.

For å gi kvinner i prostitusjon en reell mulighet til å velge seg ut av sexsalget er det nødvendig å tilby kreative og fleksible rehabiliterings- og kvalifiseringstiltak rettet både mot kvinner som fortsatt skal oppholde seg i Norge og kvinner som skal returnere til et annet oppholdsland.

Fullstendig rapport kan lastes ned på www.bergen.kommune.no/utekontakten, "Lokale konsekvenser av sexkjøpsloven i Bergen. En kartleggingsrapport om kvinnene markedet og samfunnet", Utekontakten i Bergen 02/10.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH RÄTTSSKYDDSPRINCIPET

Av: Johanna Sirkiä, sexarbetare, Finland.

Mänskliga rättigheters användning bara som
argumentation för kriminalisering och straff är
en mycket farlig väg som kan leda till
demokratins slut.

Illustrasjon: Linn M. Kristiansen

Vi förstår att det finns människor som inte accepterar prostitution eller sexarbete. Vi respekterar deras rätt att kämpa för sina ideologier. Vi förstår att antal prostituerade kan vara ett mycket högt prioriterad fråga för dem.

Vi vill ändå påminna, att vårt samhälle och våra länder har förbundit sig till de mänskliga rättigheter och rättsskyddsprincipet. Enligt människorättskonventioner och enligt våra länders grundlagar, måste grundläggande mänskliga rättigheter alltid prioriteras. Staten är skyldig att garantera att alla människor (inklusive de prostituerade) även i praktiken kan njuta av mänskliga rättigheter.

Vi är mycket besvikna, att man inte har forskat eller inte heller tagit hänsyn till, om lagar gällande prostitution försvårar eller förhindrar jämlikheten att få rättsskydd och andra grundläggande samhällsrelaterade tjänster. Människor som är eller har varit inblandade i sexarbete är ofta mycket tveksamma och även ridda gällande myndigheter. Deras möjlighet att nå sina rättigheter är ofta mycket litet i praktiken.

Man kan ha olika syn om prostitution är en människors rättlig fråga eller ej. Själv om man anser att prostitution är en människors rättlig fråga, borde man komma ihåg, att mänskliga rättigheter är för människor d.v.s. för de individer som behöver skydd. Om man bekämpar prostitution och vill minska antal prostituerade, är det inte acceptabelt att göra det bara för principens skull. Man måste alltid garantera, att alla människor (prostituerade och ex-prostituerade) kan ta sig till sina grundläggande rättigheter och att de får samhällsrelaterade tjänster och rättslikaberättigade inflyttning myndigheter.

Att man gör rapporter om påstådda antal prostituerade, visar att man inte har tagit på allvar de olika problem som prostituerade har, eller man har inte tagit på allvar, att de mänskliga rättigheter hör till alla människor. Prostituerade är människor. De har olika problem liksom alla andra, men på grund av stigma, rädsla och osäkerhet kan de ofta inte anlita på myndigheter.

Man borde också inse att straffrätt är en mycket kontroversiell metod för att bekämpa problem. Kriminalisering och straff kan vara ett sätt att förstå rika samhällets principer, men det är mycket svårt att sätta till individens problem.

Mänskliga rättigheters användning bara som argumentation för kriminalisering och straff är en mycket farlig väg som kan leda till demokratins slut. Om man utvärderar mänskliga rättigheternas förverkligande på grund av antal människor i vissa ställen och antal rättsfall, är vi på väg mot en totalitärt samhälle.

Förverkligande av mänskliga rättigheter borde utvärderas med frågor liksom: hurdan är samhällsrelaterade förhållanden att ta hänsyn till de svagaste och de marginaliserade människornas behov. Har de mest marginaliserade i praktiken samma mänskliga rättigheter som de andra

PARAGRAFEN
OMTALTE ALTSÅ
SEX MELLOM
MENN I SAMME
ÅNDEDRETT SOM
SEX MELLOM
MENNESKER OG
DYR.

AKSJONEN MOT «DEN BRUNE RING»

– OG ANDRE LUGUBRE FORTELLINGER FRA TIDEN
DA HOMOSEKSUALITET VAR FORBUDT I NORGE

Av Hans Wiggo Kristiansen. Illustrasjon Linn M. Kristiansen

FOR IKKE MANGE TLÅR SIDEN VAR SEKSUELLE RELASJONER MELLOM MENN FORBUDT VED LOV I NORGE. I DAG VIRKER ET SLIKT FORBUD BRUTALT OG NÆRMEST UFORSTÅELIG. MEN I STORE DELER AV FØRIGE HUNDREÅR VAR DET AT TO MENN HADDE SEX Å ANSE SOM EN SEDELIGHETS-FORBRYTELSE, SELV OM DE BEGGE VAR OVER DEN SEKSUELLE LAVALDEREN. FOR Å SETTE DEN NYLIG INNFØRTE SEKKJØPSLOVEN I HISTORISK PERSPEKTIV, KAN DET VÆRE NYTTIG MED ET TILBAKEBLIKK PÅ DETTE LOVFORBUDET OG PÅ NOEN AV DE VIRKNINGENE DET HADDE PÅ FOLKS LIV.

UTUGTIG OMGJÆNGELSE

Ordlyden i 213 i den norske staffeloven fra 1902 var som følger:

inder utugtig omgjængelse sted mellem personer af mandkjøn, straffes de, der heri gjør sig skyldige eller som medvirker dertil, med fængsel indtil aar Med samme straf ansees den, som har utugtig omgjængelse med d r eller som medvirker dertil
åttale nder alene sted naar det paakræves af almene hensyn

Paragrafen omtalte altså sex mellom menn i samme åndedrett som sex mellom mennesker og dyr. Lovgiverne oppnådde dermed en slags ekstra stigmatiseringseffekt ved at seksuelle handlinger mellom menn ble sidestilt med sex med dyr. Sammenlignet med eldre lovverk betydde likevel innføringen av 213 en senkning av staffenivået. I den loven som var gjeldende fram til 1902 kunne tilsvarende forbrytelser bli straffet med inntil tre års straffarbeid. Det er også verd å merke seg forbeholdet i tredje setning i paragrafen: For at noen skulle kunne påtales og dømmes for utuktig omgang mellom menn, måtte påtalemakten kunne argumentere for at dette var nødvendig av hensyn til fellesskapets beste. Kommisjonen som forberedte den nye loven begrunnet denne formuleringen med at man ikke ønsket å påtale forhold når de ble utført i det skjulte og heller ikke skadet allmenne interesser. Som regel var det to forhold som førte til at påtalemyndigheten mente at allmenne hensyn forelå: Når tiltalte hadde hatt sex med menn under 18 år og når tiltalte hadde brutt flere sedelighetsbestemmelser.

Historikerne har ikke endelig fastslått hvor mange menn som ble idømt staff på grunn av denne paragrafen, men ifølge en oversikt som Straffelovrådet utarbeidet i 1953, ble 119 menn dømt for brudd på 213 i årene fra 1905 til 1950. I gjennomsnitt ble altså 2-3 menn hvert år ble dømt etter denne paragrafen.

EN AV DE HOVED-
TILTALTE I SAKEN VAR
FORRETNINGSDRIVENDE OG
HADDE EN SALGSBOD
I BERGEN SENTRUM.
DENNE BODEN FUNGERTE
SOM FORMIDLINGSSENTRAL
FOR UNGGUTTER SOM
ØNSKET KONTAKT MED
VOKSNE HOMOSEKSUELLE
MENN.

Man vet imidlertid ikke hvor mange av disse sakene som dreide seg om utuktig omgang mellom menn og hvor mange som dreide seg om sex med dyr. Historiker Martin Halsos har sett på saker i Oslo/ hristiania i samme tidsperiode. Han fant 23 saker, hvorav 16 førte til domfellelse. En annen historiker, Runar Jordåen, har påpekt at 213 ble brukt sjelden i perioden 1932–1950. Og når den ble brukt, dreide det seg kun om påtale av menn over 21 år som hadde hatt sex med personer mellom 16 og 21. I perioden etter 1950 var paragrafen i hovedsak sovende, og det var ytterst sjelden at menn ble tiltalt for brudd på denne paragrafen.

DEN BRUNE RING

På tross av det relativt lave antallet dømte, fant det sted i hvert fall n omfattende straffesak mot homoseksuelle menn i mellomkrigstiden. Den ble etterforsket av politiet i Bergen i 1937–38, og ble i samtiden omtalt som Den store sedelighetssaken eller saken om Den brune ring .

Saken omfattet en rekke voksne menn fra de øvre sosiale lag i Bergen som ble tiltalt for å ha hatt seksuell omgang med gutter i slutten av tenårene og begyn-

nelsen av 20-årene. Det hele skal ha startet med at nabokona til en av mennene meldte fra til politiet om at det var usedvanlig mye trafikk av tenåringsgutter til og fra rommet hans. Politiet tok mannen og noen av tenåringsguttene inn til avhør, noe som førte til at et omfattende homoseksuelt nettverk ble rullet opp. Det var dette nettverket som i pressen ble omtalt som Den brune ring .

En av de hovedtiltalte i saken var forretningsdrivende og hadde en salgsbod i Bergen sentrum, skriver Jordåen. Denne boden fungerte som formidlingsentral for unggutter som ønsket kontakt med voksne homoseksuelle menn. For guttene var dette trolig en måte å tjene litt penger på. I saksdokumentene beskrives hvordan kontakten ble formidlet: En mann hadde oppsøkte boden og sett at det sto en tenåringsgutt og hang i nærheten. Bodeieren, som trolig kjente mannen fra før, ga vedkommende beskjed om at gutten ville vente på ham ved en kirke i nabolaget. Møtet fant sted som avtalt, og de to gikk videre til et offentlig pissoar hvor de hadde sex.

I alt skal 160 gutter og et 40-talls voksne menn ha vært involvert i nettverket. Saken resulterte i at hele

34 menn ble dømt, 20 av dem utelukkende for brudd på 213, de øvrige 14 for brudd også på andre paragrafer. Alle de dømte i disse sakene var voksne menn, dvs. over 21 år. Alle guttene de var dømt for å ha hatt sex med, var under 21 år. Ingen av guttene under 21 år ble dømt i saken. De fleste av de dømte mennene påsto at de ikke hadde hatt kjennskap til at det var straffbart å ha sex med en mann som var over 16 år.

MOTBYDELIG PENGEUTPRESSING

Lovforbudet og stigmatiseringen av homoseksualitet la også til rette for pengeutpressing. I årene mellom 1929 og 1932 ble en velstående skogeier fra Odalen i Hedmark utsatt for pengeutpressing av flere unge menn fra Oslo. Saken fikk bred omtale i pressen våren og sommeren 1932. I lokalavisa stlændingen ble den omtalt på førstesiden under overskriften Motbydelig pengeutpressningsaffære mot en skogeier fra Odalen .

Den omtalte skogeieren var en ugift mann på godt over 50 år, mens utpresserne var en gjeng unge Oslo-

menn i 20-årene. Under et besøk i hovedstaden kom skogeieren i kontakt med hovedmannen i saken, som het arl Lysell. Etter å ha drukket en del, ble den unge mannen med skogeieren opp på hotellrommet. stlændingen sier at det ikke skal ha foregått noe utilbørlig på hotellet. Men et par dager etter dette møtet tok arl Lysell igjen kontakt med skogeieren. Den unge mannen hevdet at han var blitt påført en sykdom på hotellrommet og måtte ha penger til legehjelp. Fikk han ikke det, ville han fortelle det til anmelderens mor, som var syk og som denne holdt meget av . Skogeieren husket angivelig ingenting av hva som hadde hendt på hotellet, men betalte 100 kroner for å slippe ubehageligheter.

Dette var bare begynnelsen på historien. Kort etter mottok skogeieren utpressingsbrev både fra arl Lysell og fra og tre av kameratene hans. I brevene forlangte de mer enn tusen kroner. Hvis skogeieren ikke betalte, truet de igjen med å kontakte hans mor. Av frykt for at utpresserne skulle informere moren eller andre i lokalsamfunnet om at han var en seksualforbryter, betalte skogeieren for å være kvitt sine plageånder . Hvis han ikke straks besvarte brevene, kontaktet de ham per

telefon eller reiste hjem til ham i bil og forlangte å få snakke med moren. Etter at skogeieren kontaktet en advokat, forsøkte utpresserne å skremme ham ved å avfyre skudd utenfor vinduet hans. I alt presset guttene skogeieren til å utbetale 51 000 kroner, noe som med dagens prisnivå ville ha tilsvart vel 1,5 million kroner. Først etter to år, da skogeierens mor var avgått ved døden, fikk advokaten overtalt ham til å anmelde forholdet. Utpresserne ble arrestert, og saken endte med at hovedmannen, arl Lysell, ble dømt til tre års fengsel i Oslo forhørsrett. Sju andre unge menn ble idømt fengselsstraffer på ti måneder til to år. Det siste vi får vite om skogeieren er at han under saken begjærte seg umyndiggjort og la seg inn på en nerveklinikk. Avisen som fulgte saken avsluttet med følgende formaning:

et er meget som t der på at aff rer av denne art ikke er så sjeldne, men ofrene kvier sig for å anmelde forholdet av fr kt for skandale e samvittighetsløse pengeutpressere har derfor et nokså fritt spill

I en av oppfølgingsartiklene het det:

slo har det i den senere tid vist sig at ere og ere unge menn simpelthen ern rer sig av den slags utpresservirksomhet edlighetspolitiet har lenge v rt opmerksom på unge menn som driver det som geskjeft å slå an med homoseksuelle menn i lottsparken om kveldene et er å håpe at denne oprørende aff re nu setter skrekk i livet på disse, de mest avsk lige av alle gigoloer

SEIGLIVET PARAGRAF

I etterkrigstida ble som nevnt forbudet mot sex mellom menn ytterst sjelden håndhevet. Likevel bidro 213 til å opprettholde folks negative oppfatninger av homoseksualitet. Intervjuer med menn som ble voksne på 1940- og 50-tallet gir innblikk i en skjult og til dels skambelagt homoseksuell subkultur. Det fortelles om seksuelle møter på pissoarer og i parker, om menn som giftet seg og levde dobbeltliv, om homopar som sov i køyeseng for at familien ikke skulle fatte mistanke, om menn som levde år etter år i frykt for at en avsløring skulle føre til tap av arbeid og inntekt. Først i 1972 ble 213 tatt ut av den norske straffeloven, etter en lang og hard kamp hvor homoorganisasjonen Det Norske Forbundet av 1948 spilte en nøkkelrolle. En ting som har forundret meg mens jeg har jobbet med homohistorien, er hvor seiglivet 213 var. Hvorfor ble denne paragrafen stående i straffeloven gjennom hele 1950- og 1960-tallet selv om både jurister og lederskikkelser i homobevegelsen uttalte at den var sovende og ikke ble praktisert

SEKSUELLE VERDIHIERARKIER

Den amerikanske antropologen Gayle Rubin har noen interessante refleksjoner om anti-sex-lover i sin berømte artikkel Thinking Sex . Der peker hun på at lovparagrafer som forbyr bestemte seksuelle handlinger er ekstremt vanskelige å bli kvitt når de først har kommet inn i lovbøkene. Anti-sex-lover er som regel enkle å få innført, spesielt i perioder preget av moralsk panikk, sier hun, men det er utrolig vanskelig å få dem

ut av lovbøkene igjen. Dette henger sammen med at de springer ut av og bidrar til å opprettholde seiglivet seksuelle verdihierarkier. Hun peker også på at det alltid vil være moralske entreprenører som benytter anledningen til å advare om seksuell utglidning og moralsk forfall. Når man på begynnelsen av 1950-tallet begynte å snakke om at det var på tide å avkriminalisere seksuell omgang mellom menn i Norge, så nok mange for seg at det lugubre homomiljøet nå ville komme tytende opp fra pissoarene og oversvømme hele samfunnet. De norske biskopene advarte i sitt beryktede brev fra 1954 om en fare av verdensdimensjoner .

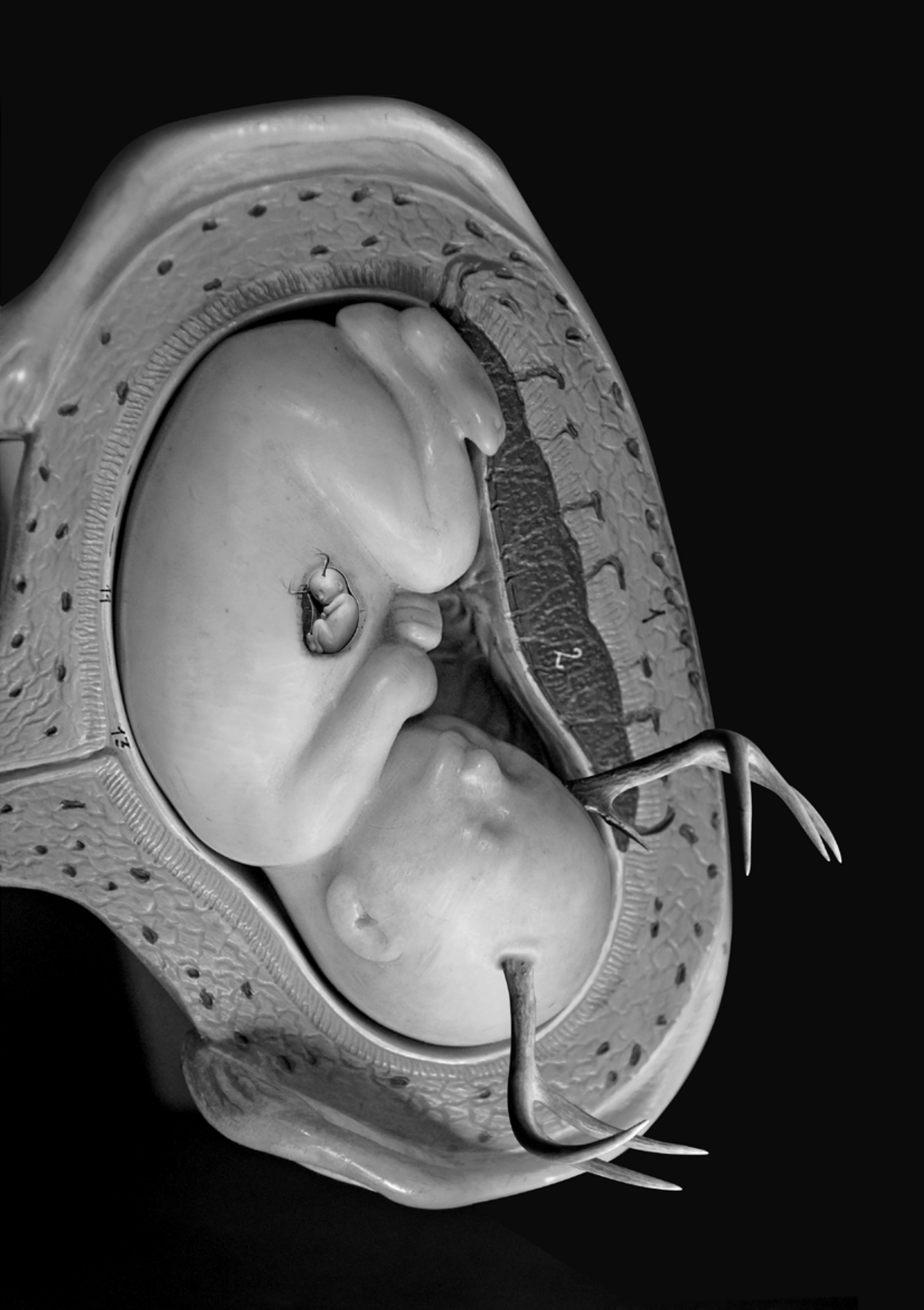
Ser man på erfaringene fra kampen mot kriminalisering av homoseksualitet i siste halvdel av 1900-tallet, er det også ting som gir grunn til optimisme. Kampen mot kriminalisering ble et viktig samlingspunkt for den norske homobevegelsen på 1950- og 1960-tallet. Etter opphevelsen av 213 i 1972 fulgte en rekke andre vellykkede kampanjer for diskrimineringsvern, partnerskapslov og kjønnsnøytral ekteskapslov. Og hvem vet, kanskje kan motstanden og organiseringen mot 202a med dens forbud mot sex-kjøp være et første skritt i retning av en bedret rettsstilling og livssituasjon for sexarbeidere i Norge.

LITTERATURLISTE:

Halsos, Martin Skaug (2001): - i almindelig borgerlig straffelov av - homoseksualitet i orge og rettslige sanksjoner mot den fra slutten av - tallet til - Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi, Universitetet i Oslo.
Hennum, Ragnhild (2001): Lesbiske og homofiles rettsstilling I: orsk homoforskning. Oslo: Universitetsforlaget.
Jordåen, Runar (2003): rå s nd til sjukdom? onstruksjonen av mannleg homoseksualitet i orge, - . Hovedoppgave i historie, Universitetet i Bergen.
Kristiansen, Hans . (2004): j rlighetskarusellen Idre homoseksuelle menns livsfortellinger og livsløp i orge. Doktoravhandling i sosialantropologi, Universitetet i Oslo.
Kristiansen, Hans iggo (2008): Masker og motstand iskr homoliv i orge - . Oslo: Unipub.
Rian, ystein (2001): Mellom straff og fortielse: Homoseksualitet i Norge fra vikingtiden til 1930-årene I: M. . Brantsæter, Turid Eikvam, Reidar Kjær og Knut Olav Åmås: orsk Homoforskning. Oslo: Universitetsforlaget.
Rubin, Gayle (1993): Thinking Sex. Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality I: H. Ablove, M.A. Barale og D.M. Halperin: he esbian and ga studies reader. Ne— ork: Routledge.

LOVFORBUDET OG
STIGMATISERINGEN
AV HOMOSEKSUALITET
LA OGSÅ TIL
RETTE FOR
PENGEUTPRESSING

Født til hor -

Forbryterkvinnen, den prostituerte og den normale kvinnen

–v er ørgen stehede, i v er ørgen stehede
Illustrasjon ristina –alandslid

I 1893 ga Cesare Lombroso ut verket *Forbryterkvinnen* – den prostituerte og den normale kvinnen (La donna delinquente, la prostituta e la donna normale), som var av de første, og trolig det mest innflytelsesrike verket om antatte årsaker til kvinners kriminalitet i det 19. århundre. Boken ble raskt oversatt til en rekke språk; til tysk og spansk i 1894, til fransk og engelsk i 1895. *Forbryterkvinnen* ble t.o.m. oversatt til engelsk før forfatterens hovedverk *Forbrytermannen* (L'uomo delinquente), og boken er innen kriminologiens vitenskapshistorie trolig det verket som har hatt mest innflytelse på senere studier om årsaker til kvinners kriminalitet.

Noe av det som særstilte Lombroso og den kriminalantropologiske skole hva gjaldt forskning på feltet var for det første – kanskje på grunn av sitt biologisk deterministiske utgangspunkt – at de hevdet at teorier om kriminalitet ikke nødvendigvis kunne universaliseres til å favne både menn og kvinners kriminalitet (et tema som ikke ville bli reist i noen særlig grad innen faget før på 1970-tallet). For det andre mente Lombroso at prostituerte var å anse som en egen forbrytertype, og i likhet med at det fantes fødte forbrytermenn, fantes det fødte prostituerte (prostitute nate), mente han.

The good, the bad and the ugly

Lombroso klassifiserte kvinner i tre grupper: forbryterkvinner, prostituerte og normale kvinner. I *Forbryterkvinnen* begynte han med å studere normale kvinner fordi han mente at det var umulig å forstå kvinners kriminalitet uten å skjønne den normale kvinnen – og kvinners plass i dyreverden. Ved å ta for seg dyr i deres primitive evolusjonsstadier, merket han seg at hunnene som oftest var større, sterkere og i flertall. Ved en analyse av menneskelig anatomi konkluderte Lombroso med at kvinner alltid er menn underlegne – ikke kun i høyde og vekt, men også på andre områder. Som med menn, fant han også at det fantes store variasjoner mellom kvinner. Disse forskjellene han fant på kvinner, fikk Lombroso til å konkludere med at kvinner grovt sett kunne deles i to grupper: de maskuline, onde, primitive, kriminelle kvinnene, og de feminine,

gode, siviliserte, lovlydige normale kvinnene. Ifølge Lombroso passet imidlertid de prostituerte ikke inn i noen av disse gruppene, men måtte anses for å være i en helt egen, separat gruppe.

I Italia på 1890-tallet var ikke kvinners andel av registrerte lovbrudd høy, men Lombroso mente at kriminalstatistikken inneholdt enda større mørketall når det gjaldt kvinners kriminalitet enn menns, fordi deres form for kriminalitet (som abort, giftmord, småtyverier) var lettere å skjule enn menns. Kvinners tilbøyelighet til disse kriminalitetsformene forklarte Lombroso med at kvinner var fysisk svakere og mindre intelligente enn menn. En annen grunn var at menn ofte påtok seg skylden for kvinners kriminelle handlinger. Denne sistnevnte ridderlighetshypotese skulle komme til å bli populær igjen på 1950-tallet. Lombroso tok for seg hodeskaller, hjerner og ansiktsfysiognomi hos kvinnelige prostituerte og kriminelle for å forklare kvinners kriminalitet. Spesielt vektlegger Lombroso utroskap, prostitusjon, abort, giftmord og hekseri som typiske alvorlige forbrytelser som var mest vanlig blant kvinner. Han konkluderte med at nesten samtlige anomalier eller forbrytertrekk er mer fremtrede hos prostituerte enn hos kvinnelige forbrytere, og at disse kategoriene igjen hadde flere anomalier enn det en kunne finne hos normale kvinner. Lombroso tok i bruk fotografier av franske, russiske og tyske prostituerte og kriminelle for å argumentere for at disse kriminelle karakteristikk eksisterte over hele verden. Lombroso mente at mens majoriteten av kvinnelige forbrytere ikke er fødte forbrytere, fantes det en liten undergruppe kvinner der de kriminelle tilbøyeligheter til og med var verre enn hos de fødte forbrytermennene. Fødte kvinnelige forbrytere utgjorde en ekstrem type kriminelle, på grunn av deres ondskap og mengden kriminelle handlinger de spesialiserte seg i. Videre spilte seksualitet en viktig rolle for å forklare kvinners kriminalitet. Lombroso hevdet at alle fødte kvinnelige forbrytere også samtidig var prostituerte. Prostitusjon var som sådan bare en jobb, fordi seksualdrift og lyster var fraværende, og de prostituerte var i realiteten frigide. Med støtte i tidligere franske studier på feltet mente han at prostitusjon hadde sin

opprinnelse i en patologisk moralsk sinnslidelse. Fødte prostituerte manglet morsinstinkt, som oftest drev de med andre former for kriminalitet, majoriteten var alkoholikere osv. Kort og godt, den fødte prostituerte var det kvinnelige motstykke til den fødte forbrytermannen. I tillegg til den fødte prostituerte fantes det ifølge Lombroso også de han kalte sporadisk prostituerte. De sporadisk prostituerte skilte seg lite fra de normale kvinnene. Prostitusjon, og ikke kriminalitet, hevdet Lombroso, var hovedformen for degenerasjon som manifesterer seg blant kvinner. Den primitive kvinnen var sjelden en morderske, men hun var alltid en prostituert, konkluderte han.

Statlig regulert renhet

Den første statlige reguleringen av kvinnelig prostitusjon i Italia kom i 1860. Før den nasjonale samlingen av Italia fra midten av 1800-tallet var det store forskjeller mellom hvordan de ulike regionene i området forholdt seg til prostitusjonsspørsmålet. Prostitusjon hadde enten vært forbudt eller regulert på ulikt vis, og myndighetenes holdning til prostitusjon hadde også ofte endret seg gjennom historien. For eksempel, mens man i Roma i middelalderen hadde tillatt prostitusjon, ble prostitusjon på 1800-tallet forsøkt forbudt av pave Pius I« som så det som av de verste av menneskelige synder. I Italia, i likhet med en rekke andre europeiske stater på 1800-tallet var ikke prostitusjon kriminalisert, men regulert ved streng statlig kontroll. En egen del av det italienske politiet – poli ia dei costumi (moralpolitiet) – ble satt til å overvåke prostitusjonsmarkedet. De prostituerte var pålagt ukentlig vaginale legeundersøkelser ved egne uffici sanitarii (helsekontor), og prostitusjon skulle kun skje innendørs på statlige, lisensierte bordell. Videre var det en tredeling av bordellene der skillet gikk på hvor mye tjenestene kostet for å kunne betjene ulike sosio-økonomiske lag av befolkningen. (På et tredjerangs bordell kostet en prostituert to lire eller mindre, på de dyreste fem lire eller mer.) Denne formen for statlig regulering av prostitusjon varte, mer eller mindre uforandret, over 100 år, og Italia var blant de siste landene i Europa som gikk bort i fra system med statlig, lisensierte bordeller. Dette skjedde først i 1958.

Lombroso og den kriminalantropologiske skole støttet opp om at det burde være et slikt statlig system for å regulere prostitusjon, og mente at myndighetene burde slå hardt ned på gateprostitusjon – hovedsakelig av smittevern hensyn. Lombroso anså det italienske bordellsystemet som et nødvendig onde. Han trodde ikke på muligheten av noen gang å bli kvitt prostitusjon – både gitt mannens seksualdrift og gitt at det fantes en gruppe fødte prostituerte. Når det gjaldt de såkalte sporadisk prostituerte mente Lombroso at denne formen for prostitusjon kunne tilskrives manglende oppfølging fra familien, og han trodde at de sporadisk prostituerte kunne komme bort fra prostitusjonen om de fikk hjelp fra det offentlige.

Arven

Lombroso var ikke den første som utførte empiriske studier av prostitusjon, og han refererer i sine tidligere arbeider til franske studier om prostitusjon av forskere som blant annet Alexandre Parent-Duchâlet (1790–1836). I likhet med den tidligere franske forskningen var Lombrosos forskning med på å dreie fokuset fra å se på spørsmålet om prostitusjon som et spørsmål om moral – å se prostituerte som falne kvinner – til en medikalisering av prostitusjonsspørsmålet. Fra og med Lombroso ville prostitusjon som tema for forskning hovedsakelig bli forstått innen rammene av en medisinsk-kriminalitetsdiskurs.

Det vil være en underdrivelse å si at en sterk kjønnsdiskriminerende tone gjennomsyrrer *Forbryterkvinnen*. Med etterkrigstidens feminismeinntog, fra 1970-tallet og fremover ble *Forbryterkvinnen* brukt som eksempel på den kjønnsdiskriminerende tradisjonen innen kriminologifaget par excellence. *Forbryterkvinnen* er i dag en klassiker som viser hvor lett et såkalt objektivt, positivistisk, naturvitenskapelig orientert forskningsprosjekt kan være med på å vitenskapeliggjøre samtidige fordommer om kvinner.

På den annen side bør en også merke seg at Lombroso var en av de mindre konservative kriminalitetsforskerne i sin samtid når det kom til kvinners rettigheter. Paradoksalt nok, gitt mange av utsagnene en finner i *Forbryterkvinnen*, var han tilhenger av abort og like rettigheter for kvinner hva gjaldt arbeid og arv, og han var også for kvinnelig stemmerett. Som sådan kan *Forbryterkvinnen* også leses en pionerstudie om kvinners seksualitet og kvinners kriminalitet. I boken tok han opp temaer som var tabu å snakke om, som for eksempel masturbering, sex før ekteskapet, prostitusjon, homoseksualitet og utroskap. Om Lombroso ikke nødvendigvis kan krediteres alene for å ha gitt grunnlaget for fremveksten av senere feministisk kriminologisk forskning – står *Forbryterkvinnen* fortsatt som et av de mest sentrale verkene i fagets historie.

Litteratur!

Mary Gibson (1986): *Prostitutes and the State in Italy, 1865-1915. USA: Ohio State University Press.*
Mary Gibson (2002): *Born to Crime. Cesare Lombroso and the Origins of Biological Criminology. London: Praeger.*

Fakta

Cesare Lombroso, født Ezechia Marco Lombroso (1835–1909), var en av hovedpersonene innen den italienske skole i kriminalantropologi, og ansees som en av stamfedrene for kriminologifaget. Lombroso er i dag mest husket for sine teorier om at kriminalitet kan være medfødt og biologisk betinget, og at de som er fødte forbrytere kan bli identifisert bl.a. ved å studere fysiske karakteristika som tilkjennegir hva slags forbrytertype en kriminell tilhører.

... kvinner grovt sett kunne deles i to grupper! de maskuline, onde, primitive, kriminelle kvinnene, og de feminine, gode, siviliserte, lovlydige normale kvinnene. Ifølge Lombroso passet imidlertid de prostituerte ikke inn i noen av disse gruppene, men måtte anses for å være i en helt egen, separat gruppe.

OVER SKYENE

Tekst xxxxxxxxxxxxxxxx Illu Silje Feiring

Hun var
ugresset,
frister-
innen.

Langt over henne på skyene danset menneskene, de så glade ut. Selv befant hun seg på en annen planet. Planeten som het Det ulovlige, Det usømmelige, Det man aldri sier.

Hun hadde også lyst å danse, der oppe blant skyene, eller i alle fall være sammen med noen, men hun kjente ingen på planeten sin, for alt var hemmelig der

Og de virket så friske der oppe blant skyene, så ufattelig glade, så uskadde, hun nådde ikke opp.

Noen ganger undret hun hvordan livet kunne vært. Hvordan alt kunne vært så ufattelig annerledes, hvis hun ikke hadde tatt de valgene hun hadde tatt. Men da hadde hun ikke vært den hun var, hadde hun vel

Hun tenkte tilbake på den dagen det hele begynte. Den dagen hun sammen med en venninne tok bilder, fikk tak i ny telefon og satte inn annonsen.

Den første som ringte henne ville at hun skulle støvsuge ham. Hun hadde ikke klart å la være å le. Var det en spøk Hun la på.

Men etter hvert kom de vanlige etterspørslene. Analsex, som hun ikke gjorde, kyssing, nei til det også, men ellers var det meste greit. Det var sjelden noen spurte om noe skikkelig kinky, men det hendte de var frekke, da la hun på.

Når de skulle møtes på hotell kledde hun seg alltid ekstra pent. Hjemmebesøk gjorde hun ikke av sikkerhetshensyn.

I begynnelsen hadde hun syntes det var spennende. Spenning, sex, makt, og penger. Oppmerksomhet, bekreftelse.

Men etter hvert kom følelsen snikende; hun likte det ikke, de kom for nær, var over henne, i henne, overalt, hun fikk lyst til å skrike, gjemme seg, at ingen noensinne skulle ta på henne igjen. Det var hennes kropp. Men det var ikke det nå. Den var alles, ingens. Hun følte hun mistet seg selv, til ingenting, ingen spesielle, men mistet seg selv. Ble oppbrukt.

Det var noe med at grensene hennes sakte ble visket ut. Hun brydde seg ikke lenger.

På skolen ble hun paranoid, var det noen som kunne se på henne hva hun drev med Var hun merket Redd for å rope noe, redd for å avsløre seg trakk hun seg mer og mer tilbake, ville heller ikke bli kjent med nye, orket ikke løgnene, spillet, usikkerheten.

For det var jo galt det hun gjorde. Det var galt for samfunnet, galt for konene, kjærestene, og henne selv, men det visste hun ikke for det var for sent. Det var skam. Hun var ugresset, fristerinnen.

Hun ville jo bare ha lett tjente penger, god sex, og spenning i et tråkig liv.

Mest av alt kjente hun at hun ble kvalm, av å tenke på hva folk ville sagt, tenkt, blikkene deres, dersom de visste. Og det fikk henne til å føle mistro, når folk rundt henne ga henne komplimenter, smilte til henne, virket som de likte henne, for de kjente henne jo ikke. Og hvis de hadde visst, hadde de ganske sikkert ikke smilt, ikke sagt det fine de sa, ikke likt henne lenger.

Hun ble satt utenfor samfunnet, normen. Det var et valg hun hadde tatt selv, men hun visste ikke at det kom til å få slike store virkninger på henne, at det kom til å ta så stor plass.

Hun ville jo så gjerne danse omkring skyene sammen med de andre, men hun var skitten nå. Hadde sett for mye, talt for mye, kjent for mye. Kunne hun gå tilbake Gjøre det ugjort Hun kunne slutte, sette en strek

Men i bakhodet kom det alltid til å synge Hva hvis de visste

Hun bestemte seg for å slutte, prøve å leve et normalt liv, med mindre spenning og elendig økonomi. Det kunne vel gå det også, det er jo slik de fleste lever, tenkte hun.

Og mens hun ventet på at sårene skulle gro, og hun skulle bli ren, betraktet hun de mange, der de danset, over skyene.

AV Astrid Renland
Illustrasjon. Kristina Aalandslid

– Jeg interesserer meg for temaer som er litt bisarre og mørke, og spesielt temaer som ingen har skrevet om før. Det er forfatter, id»historiker og miljøarbeider i rusomsorgen, Erik Holien, som forklarer hvorfor han ble tent på ideen om å skrive boken *Prostitusjonsdagbøkene*.

– Det er ikke utelukkede prostitusjon som sådan som er interessant. Jeg er opptatt av det eksistensielle i handlinger som opptrer i samfunnets yttergrenser, in the danger zone, og av konsekvensene og etikken rundt. Derfor har jeg skrevet om rusomsorgen, dødsstraff og nå prostitusjon. Jeg vet ikke hvorfor, kanskje fordi faren min var prest

Proper sakprosa om sexmarkedet

Prostitusjonsdagbøkene kom ut vinteren 2009 og det er vel en overdrivelse å si at den skapte furore, som det ofte gjør når noen tar til orde for å normalisere sexarbeid eller beveger seg utenfor gitte rammer og går over i samfunnets danger zone. De drøyt 3000 treffene på Google leder til bokanmeldelser og reklame fra bokhandlerne og viser at forfatteren har presentert boken på Protestfestivalen og Prosalong, et arrangement i regi av i Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Men boken har ikke skapt debatt. Med andre ord finner man ingen sinte innlegg fra radikalfeminister som krever Holiens hode på et fat. Ei heller fete, tabloide overskrifter om horehistorier, horekunder og horesex. Kan det være fordi forfatteren ikke er prest? Ikke det at utgivelsen burde ha utløst noe ramaskrik, *Prostitusjonsdagbøkene* er en nøktern bok om de to kvinnelige sexarbeiderne Maria og Lena og deres virksomhet på godt og vondt gjennom en tidsperiode på nesten sju år. Boken er ifølge Holien verken et politisk kamprop eller et forskningsbidrag, men et dokument om to kvinners mangeårig erfaringer i sexbransjen.

Lena og Marie traff hverandre under sitt arbeid på studio, leide leilighet og begynte for seg selv etter å ha

jobbet mange år i et større arbeidsfelleskap. Underveis loggførte de alt fra kundeavtaler, notater om møter med kunder, om indiskrimerende kunder og nysgjerrige naboer, praktiske beskjeder, konflikter og diskusjoner kvinnene imellom, samt refleksjoner rundt arbeidsdagens små og store hendelser. Loggføringen ble etter hvert til over flere titalls dagbøker som kvinnene selv tenkte kunne danne grunnlaget for en bok. Som tenkt så gjort, og Maria og Lena tok kontakt med Pax Forlag som kontaktet Erik Holien og ba ham vurdere dagboknotatene med tanke på en fremtidig bok. Etter kort overveielse svarte Holien ja.

Holien har uten tvil hatt en sterk finger med i spillet, for selv om Maria og Lenas opprinnelige idè var at dagbøkene kunne danne grunnlag for en bestselgende kioskroman, gikk de med på å møte – til sammen 12 ganger – for å samtale med forfatteren. Resultatet er 464 sider bok med forfatters betraktninger i form av prolog og epilog,

møtene eller samtalene mellom Holien og kvinnene, og sist men ikke minst, en redigert gjengivelse av dagboknotatene. Samtalene former selvstendige kapitler. Vi får vite om hvordan Maria og Lena traff hverandre, veien ut fra studio til egen virksomhet i leilighet, betraktninger om livet som sexarbeider, over kunder og deres synspunkter om kriminalisering, offerrollen og storsamfunnets holdninger til prostitusjon så vel som de overveielser som førte til avgjørelsen om å slutte å jobbe etter en karrieretid på 15 år. Boken er ifølge Holien intet politisk kampskrift, verken for eller imot prostitusjon; siktemålet har vært å dokumentere sexarbeid. Når det er sagt, så mener han at *Prostitusjonsdagbøkene* er et viktig kunnskapsbidrag til et felt som for allmennheten utgjør en lukket verden.

Dagbøkene

Tredeling av boken var ifølge Holien et nødvendig valg, både fordi han selv ville ha noe å si, men også fordi det

var viktig å få fram dagboknotatene som var hans første kilde til innblikk i Lena og Marias arbeidsliv.

– Jeg opplevde dagbøkene som et sterkt materiale, de oste av drama, selvforakt, pengejag og sinne. Veldig menneskelig og autentisk, forteller han.

Dagboknotatene var imidlertid for omfangsrike til å få plass i boken i sin helhet, og det skal noe til å gjøre slikt materiale spennende over flere sider. Problemet var derfor om hvor mye som skulle med i et utvalg av over 20 dagbøker som etter hvert utgjorde over 460 manussider. – Det var et altfor stort utvalg å presentere i en bok, og noen mener fortsatt at det er for mye. Jeg mener at man kan godt skrive for dem som ikke mener at alt må være skrevet for den delen av allmennheten som liker å lese raskt. Jeg mener at dagbøkene bidrar med en egen historie og et driv som jeg synes legitimerer at de skal være med, sier Holien.

I dagboknotatene som er gjengitt beskrives det dagligdagse, rutine og ofte det kjedsommelige i møte med mange kunder, avsuginger og runkinger. Dagboknotatene tar også leseren med til andre sider av sexarbeid, som redselen for å bli avslørt, paranoiaen i møte med naboer og pengejaget. Når en dag på jobben telles i tusenlapper kan det være vanskelig å ta seg en dag fri – å skru av. I likhet med at når utgifter, regninger eller nyinvesteringer omregnes i antall kunder, kan det bli vanskelig å ha et balansert forhold til både inntekt og utgifter. I alle fall angir dagboknotatene noe som mange sexarbeidere er inne på – avhengighet av pengene. Et nytt kjøkken, bad eller ny bil krever ikke et godt forhold til banken, det krever et visst antall kunder. Samtidig kan dagbøkene leses som bruddstykker av en tidsepoke og et marked i endring. Man kan formelig sanse utviklingen fra the golden age på 1990-tallet, tiden mange sexarbeidere drømmer seg tilbake til, fra en nåtid med et stadig strammere og mer konkurrerende marked der terskelen for hva som selges av tjenester og til hvilken pris, stadig senkes. Parallelt med denne utviklingen kommer internett og mobiltelefonen som skaper nye muligheter for kontaktformidling og nye markeder med dertil hørende turnevirksomhet rundt i landet for å selge seksuelle tjenester.

Business as usual

For Erik Holien ga arbeidet med boken innsyn i en lukket verden han ikke trodde eksisterte. I alle fall var det en verden som var langt fra det bildet som presenteres i mediene og i den offentlige debatten, som er okkupert av bestemte former for prostitusjon. – Prostitusjon er jo noe som de fleste av oss tror hand-

ler om nesten umulige livstilværelser, sier Holien. – Her møtte jeg to oppgående kvinner som ikke hadde rusproblemer, som ikke var underlagt kontroll av halliker eller på noen andre måter fremsto som ofre for elendige omstendighetene. Tvert imot. Begge to hadde avsluttet arbeidet på studioer for å starte eget foretak, de tjente godt med penger og jobbet med en kundes-krets av mennesker som passet dårlig med min forestillings-verden om hvem som kjøper sex.

– Det er sjelden vi leser om den prostitusjonsverden møtet med Maria og Lena ga meg innblikk i. Det er jo ikke så rart. Disse kvinnene skyr medieoppmerksomhet og ønsker å drive virksomheten uten offentlig innblanding, noe som er fordelaktig for både selger og kjøper. Det er stort markedet, mye større enn gateprostitusjonen. Møtet med Maria og Lena ga meg et unikt innblikk i en hemmelig verden som ikke var så skremmende som man har forestillinger om.

Holien forteller at han ble slått av rutinene og det hverdagslige. – Det var faktisk så renhårig som kjøp og salg av sex og mye omsorg, ikke noe mer enn det, sier han. – Maria og Lena har jo for eksempel ikke opplevd vold etter til sammen 15 års prostitusjonserfaringer. De har vært redde noen ganger i møte med enkelte kunder som oppførte seg merkelig, men aldri opplevd voldtekt og annen form for fysisk mishandling eller hatt kunder med ekstrem adferd som ikke var avklart på forhånd.

– Man kan jo snu på det, fortsetter Holien. – Man kan jo se på Maria og Lenas virksomhet som 15 års systematisk ødeleggelse av menn. I deres øyne er jo mange av kundene tapere med penger.

Prostitusjonsdagbøkene gir gjennom Maria og Lenas beskrivelser av relasjoner til kunder, hvilke tjenester de ønsker å kjøpe og hvordan de ulike kundene håndterte kontakten med dem, et godt innblikk i kompleksiteten også rundt kjøp av sex. Kundegruppen utgjør ikke bare kåte menn som er villig til å betale dyrt for å få en hurtig avrivning i form av suging eller en runk. For noen kunder handler det om ensomhet og at man kjøper forestillingen om et spesielt forhold tilnærmet det man kan oppleve med en partner der ikke bare sex, men også vennskap og nærhet inngår i relasjonen. Andre håndterer Maria og Lena som elskerinner. Det er parkunder og kvinnelige kunder. Sist men ikke minst handler kommersiell sex om muligheten til å leve ut seksuelle lyster som kanskje de færreste vil finne sjarmerende, og de fleste vil synes er vanskelig å erkjenne overfor sin partner.

Stemplet

Maria og Lena la i løpet av bokprosjektet opp businessen, og

I dagboknotatene som er gjengitt beskrives det dagligdagse, rutinene og ofte det kjedsommelige i møte med mange kunder, avsuginger og runkinger. Dagboknotatene tar også leseren med til andre sider av sexarbeid, som redselen for å bli avslørt, paranoiaen i møte med naboer og pengejaget.

Prostitusjonsdagbøkene gir også et innblikk i hvordan det er å avslutte et liv i samfunnets randsone.

– Det er jo spesielt at 15 års arbeid ikke kan brukes til noe, det er forbundet med så mye skam at eks-livet som prostituert skal parkeres og ikke snakkes om, sier Holien.

Man skriver ikke 15 år som sexarbeider i Ven, det er erfaringer og ferdigheter som ikke kan omsettes videre på arbeidsmarkedet. Selv om det å drifte en virksomhet ikke bare handler om å kunne tilfredsstille noen seksuelt. Det innebærer også å drive forretning, markedsføring, rollespill, service og omsorg, og handler om evnen til å skape tillitsfulle åpninger inn til menneskers ofte sensitive og tabulagte sider.

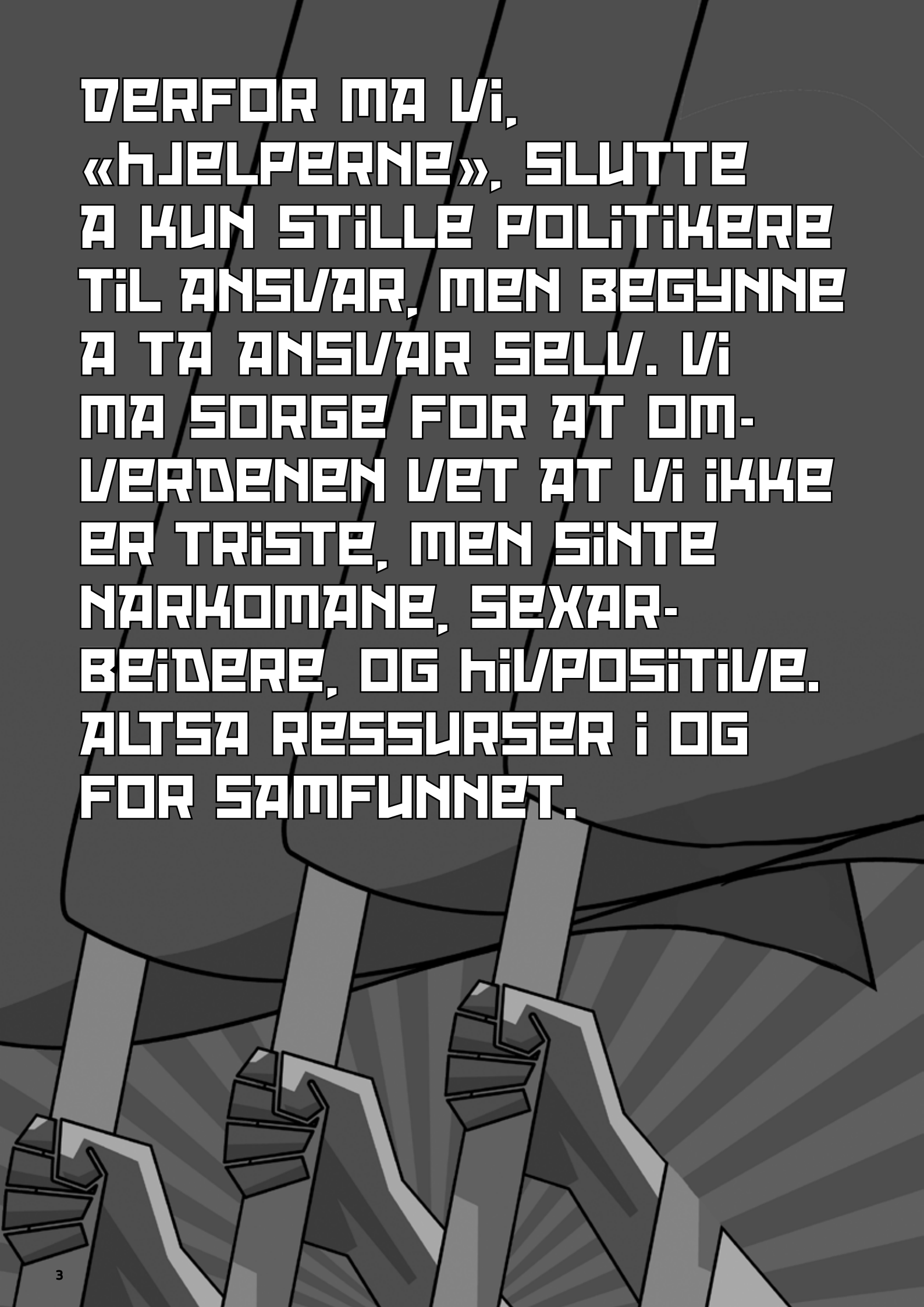
I boken møter kvinnene overgangen fra ett liv til et annet på ulikt vis. Ingen av dem snakker om ødelagt følelsesliv, men om hvordan leve med mange års løgner og hemmeligheter overfor omgivelsene. For Lena som har hatt prostitusjon som bigeskjeft betyr opphøret at livet med løgner er et overstått kapittel, mens Maria som har hatt sexarbeid som eneste inntektskilde, ikke klarer å riste av seg selvfølgelig og skamfølelsen. Det er et liv som fortsatt må holdes hemmelig, for hvis ikke risikerer man som Maria sier, å bli møtt med skuffelse og forakt, og det betyr at jeg ville ha vært hore resten av mitt liv – også i andres øyne .(s.178)

Erik Holien tror at det rådende synet på kjøp og salg av sex kan endre seg. Han minner om prostitusjonsmoralens genealogi, som viser at fenomenet har hatt ulikt betydning i historien og har vært en kilde til inntekt for både prest og fut. Dagens tidsånd er tvedydig med på den ene siden hyllest til fri seksuell utfoldelse, samtidig som sjekkemarkedet kropps- og skjønnhetsidealer ekskluderer mange fra å finne partner og muligheten til intimitet. Og hvem vet. Kanskje vil det bli slik at i et ideelt samfunn er kommersiell sex ikke knyttet til maktforhold, enten det gjelder kjønn, klasse eller etnisitet, men blir et tilbud til mennesker som ikke vil eller kan stå fram med sine seksuelle lyster, eller som av andre årsaker ikke har mulighet til å leve ut et intimt liv med andre. At sexarbeidere nok en gang vil bli hyllet, slik tidligere tiders kurtisaner ble feiret som de samfunnsnyttige ressurspersonene de var.

Fordommer og stigmatisering er forestillinger, holdt oppe av språket. En forestilling kan være at å leve med hiv er det verst tenkelige som kan skje med et menneske, en annen at å kjøpe sex er aktiv voldsutøvelse, eller at å bruke narkotiske stoffer er det samme som å misbruke narkotiske stoffer. Språket vårt opprettholder disse forestillingene sier du «hiv-smittet» signaliserer du noe negativt – det som er smittet, skyver vi vekk fra oss. Dersom du bruker ordet «hivpositiv» signaliserer du noe ganske annet. «Hore» knytter an til arkaiske forestillinger om (u) moral, og skam, mens «sexarbeider» skaper et bilde av en aktiv part som yter en tjeneste.

Hvilke rammefortellinger vi bruker for å videreformidle informasjon om en gruppe eller en sak, kan bestemmes av uvitenhet og manglende refleksjon. Eller politiske motiver. Politikerne som ikke liker sexkjøp- og salg, kan for eksempel fremstille prostitusjon som vold i seg selv, og dermed rettferdiggjøre det å umyndiggjøre sexarbeidere. På denne måten nektes noen en stemme i debatten. Historien om at å bli smittet med hiv er det samme som å bli påkjørt av en bil, eller om det helvete narkotikamisbruk er, disse vil også kunne rettferdiggjøre umyndiggjøring. Til oss sexarbeidere, narkotikafor- og misbrukerne og hiv-positives «eget beste».

**DERFOR MÅ VI,
«HJELPERNE», SLUTTE
Å KUN STILLE POLITIKERE
TIL ANSVAR, MEN BEGYNNE
Å TA ANSVAR SELV. VI
MÅ SORGE FOR AT OM-
VERDENEN VET AT VI IKKE
ER TRISTE, MEN SINTE
NARKOMANE, SEXAR-
BEIDERE, OG HIVPOSITIVE.
ALTSÅ RESSURSER I OG
FOR SAMFUNNET.**

STIGMATISERING OG DISKRIMINERING

Et slikt menneskesyn mener jeg ligger til grunn for og holder ved like dagens narkotikapolitikk og prostitusjonslovgivning, og det norske forsøket på å drive hivforebygging gjennom lovverket.

Paragraf 155 kriminaliserer hivsmitte gjennom å legge alt ansvar for sikrere sex over på den hivpositive, også i tilfeller med manglende kunnskap om egen smitte eller i situasjoner der beskyttelse ikke fungerte som det skulle.

Dagens norske narkotikapolitikk baserer seg mye på en visjon om et rusfritt samfunn, noe som truer helsefremmende skadereduserende tiltak. Dette kan for eksempel være å dele ut engangssprøyter i fengsler. Forbudet mot dette gjør at en fange som deler sprøyter nå er mer utsatt for hivsmitte, og samtidig risikerer strengere straff for eventuelt ufrivillig å smitte andre med hiv. Skadereduserende tiltak er helsefremmende, og bør være en menneskerett for alle.

Verken hallikbestemmelsen eller sexkjøpsloven stiller krav til utnyttelse, det er nok at en tredjepart er involvert (hallik), eller å kjøpe sex, for å bli straffeforfulgt. Prostitusjon er bare ikke ønskelig, og derfor skal heller ikke sexarbeiderne selv få bestemme om de vil selge sex.

Horer kan som kjent bli smittet med hiv, og/eller bruke narkotiske stoffer. Ingenting foregår altså i et vakuum. Siden diskriminering også holdes oppe av stigmatisering, vil det å føre en kamp mot det ene, uten å føre en kamp mot det andre, være et dødfødt prosjekt.

OFFERINDUSTRIEN

Slik jeg ser det er både staten, media og institusjoner som hjelpe- og interesseorganisasjoner og aktivister, med på å skape fordommer og stigma. Dette foregår gjennom de ideene og forestillinger vi bevisst prøver å videreformidle, og også gjennom politikken vi fører.

Mange organisasjoner og nettverk for hivpositive kommer med offerhistorier om hvor fælt det er å leve som hivpositiv i Norge i dag. Dette for å få sympati i rettighetskampen, og penger fra staten. Alle er vi offer i en eller flere situasjoner, men dette betyr ikke at hele mennesket er et offer, eller at vi aldri kan komme forbi å være offer. Når du dermed får en industri – en offerindustri – hvor det gjelder å komme med de verste historiene for å få penger fra politikere, da får offerperspektivet et hegemoni. Et som fester seg i folks forestilling om hvordan det er å leve med hiv, eller hvordan det er å være sexarbeider eller stoffbruker eller -misbruker. Dermed blir helperne med på å bygge opp under en stigmatisering vi prøver å kjempe mot. Også den «overlevende» er en passiv maktutøver, fordi han eller hun speiler offeret.

Dette er med på å skremme hivpositive inn i selvstig

matiseringens skap, fordi vi blir fortalt at alt er forferdelig og at samfunnet er farlig. Dermed blir vi passive ofre som avhenger av at andre definerer vår eksistens. Vi blir en ikke-maktfaktor, under en passiv maktstruktur som er offer- og hjelpeindustrien. Dette er en aktiv voldsutøvelse mot dem som liksom skal hjelpes. Likedan kan du trekke paralleller til prostitusjons- og narkotika debatten. Her flommer feltet over av velmenende helpere som skal snakke på vegne av andre, men uten å inkludere dem det gjelder. Helperne har mistet av syne sitt hovedmål nummer to (etter målet om å hjelpe) nemlig å skulle gjøre seg selv overflødig.

SCUM

Vi som tilhører samfunnets scum trenger å si til våre motstandere at hivpositive ikke skal kriminaliseres, at vi trenger human narkotikapolitikk, nå og at sexarbeidere har rett til privatliv. Fremfor å la hjelpe- og offerindustrien klamre seg til kampanjer som fokuserer på at vi må synes synd på horene, rusmisbrukerne og de hivsmittede. Dette gir ikke rettigheter, fordi man da bruker stakkarsliggjøring for å appellere til sympati, fremfor å bruke menneskeliggjøring for å kreve respekt og rettigheter. Dette er feigt fordi man ufarliggjør hivpositive (eller dem det gjelder), og samtidig unngår å adressere de egentlige problemene. Vi bryr oss kanskje når hivpositive er døende i Afrika, men når det gjelder din hivpositive sexpartner, eller barnemoren som selger sex, da er det ikke like lett for alle å bry seg. Da er det også her problemet ligger, det å da tigge etter sympati er å aktivt unngå prinsipielle diskusjoner, og kampen for reell respekt, og rettigheter her og nå. Som åpen hivpositiv har jeg aldri opplevd problemer og hets personlig. Verken privat eller på arbeidsplassen. Da er det skremmende å se på en hjelpe- og offerindustri som forteller verden at hivpositive i dette landet har det helt forferdelig. Samtidig som man prøver å videreformidle et budskap at å leve et fullverdig liv med hiv går helt fint med dagens medisiner. Problemet blir ikke at man prøver å være ærlig om utfordringene, men at de negative historiene blir blåst opp, og gjort allmenngyldige.

RESSURSER

Hiv handler om mer en det medisinske, jeg er mer enn en pasient. Jeg er et individ, med krav på rettigheter, så vel som en det kan stilles krav om plikter til. Det samme gjelder narkomane og sexarbeidere. Derfor må vi, «helperne», slutte å kun stille politikere til ansvar, men begynne å ta ansvar selv. Vi må sørge for at omverdenen vet at vi ikke er triste, men sinte narkomane, sexarbeidere, og hivpositive. Altså ressurser i og for samfunnet.

METROPOL

et møtested for outsiders

- Morten i samtale med Janni, Kirsten og Svein

Av Morten Sortodden. Illustrasjon Sigrun Bingh

I dag er det vanskelig å tenke seg at homofile, sexarbeidere og andre seksuelle outsiders var allierte som stilte opp for hverandre mot ordensmakten og trakassering fra byens borgere. Men slikt har det altså vært. Møtestedet var Metropol – et legendarisk utested drevet av Det norske forbundet av 48. Første gang jeg begynte å reflektere over det var da PIONs leder Janni intherbauer snakket om hvordan hun som 13 åring ble tatt inn i varmen blant homsene. - Jeg har alltid solgt sex som jente, og gjorde det da og, selv om jeg var gutt. På den

tida var jeg eneste transseksuelle sexarbeideren i Oslo. De andre kom først etter at Metropol (en restaurant for homofile og lesbiske som ble drevet av Det Norske Forbundet av 48, forløperen til Landsforeningen av Lesbiske, Homofile, Bifile og Transpersoner i Norge) ble åpna. Jeg var ikke homofil, men homsene var de som alltid tok godt imot meg. De tok også godt imot de 5-6 andre transseksuelle som begynte å trekke på gata den gang. Vi som trakk på gata hadde til enhver tid hele samfunnet, og ordensmakten mot oss

- De andre vanlige jentene blei også tatt godt imot på Metropol, og de likte homsene veldig godt. Desverre likte de ikke meg like godt bestandig, ofte kunne de sladre til kundene mine og si at jeg egentlig var mann,

eller gutt, men homsene likte de

Pariakaste og livsstil

Hva tror du at det kan komme av at homser og sexarbeidere på den tiden kunne utvikle et sånt forhold?

- Det er mange grunner til det. Det var jo aldri noe formalisert forhold mellom oss som grupper den gang, og vi var begge utstøtte grupper av samfunnet som beveget seg på den gale siden av loven, det var jo kriminelt å være homse til 1972. Selge sex var vel lovlig, men vi var jo en pariakaste da som nå. En av grunnene tror jeg var den at jentene fikk være i fred på Meter'n (Metropol). Vi var jo i en veldig seksuell atmosfære ellers. Jeg jobba på gata i flere år i København, og der var det veldig vanlig at hvis noen av jentene ville ut på byen en kveld så inviterte de en homsevenn, og likedan for homsene. Da fikk en

jo fri fra sexpress og sjekking og kunne være "lissomforlovede". Det var også vanlig at homsene inviterte med seg sexarbeidere når de skulle hjem på familiemiddag, nettopp for å presentere en venninne. Vi som jobbet på gata var jo bestandig feminine, pene i tøyet og pent sminka. Lesbene på den tida kunne jo ikke homsene bruke på den måten. De hadde jo kort hår, dress eller flanellskjorter og var ofte mer maskuline enn hvilken som helst bryggeriarbeider. Homsene hadde jo også mye penger så de gikk ofte ut, og vi som sexarbeidere hadde jo av og til også det. Derfor møttes vi ute på barer og restauranter. Noen av jentene ville jo slutte i bransjen og fikk seg jobb. Den gang var det stort sett vaskejobber en fikk som kvinne, de andre var jo husmødre. Men disse jentene kom bestandig tilbake, for ingen vaskejobb kunne gi den

inntekten de var vant til. Men, det er jo heller ikke noens drøm og bare være sammen med menn på den måten vi sexarbeidere er det.

Normaliserte og fordømmende

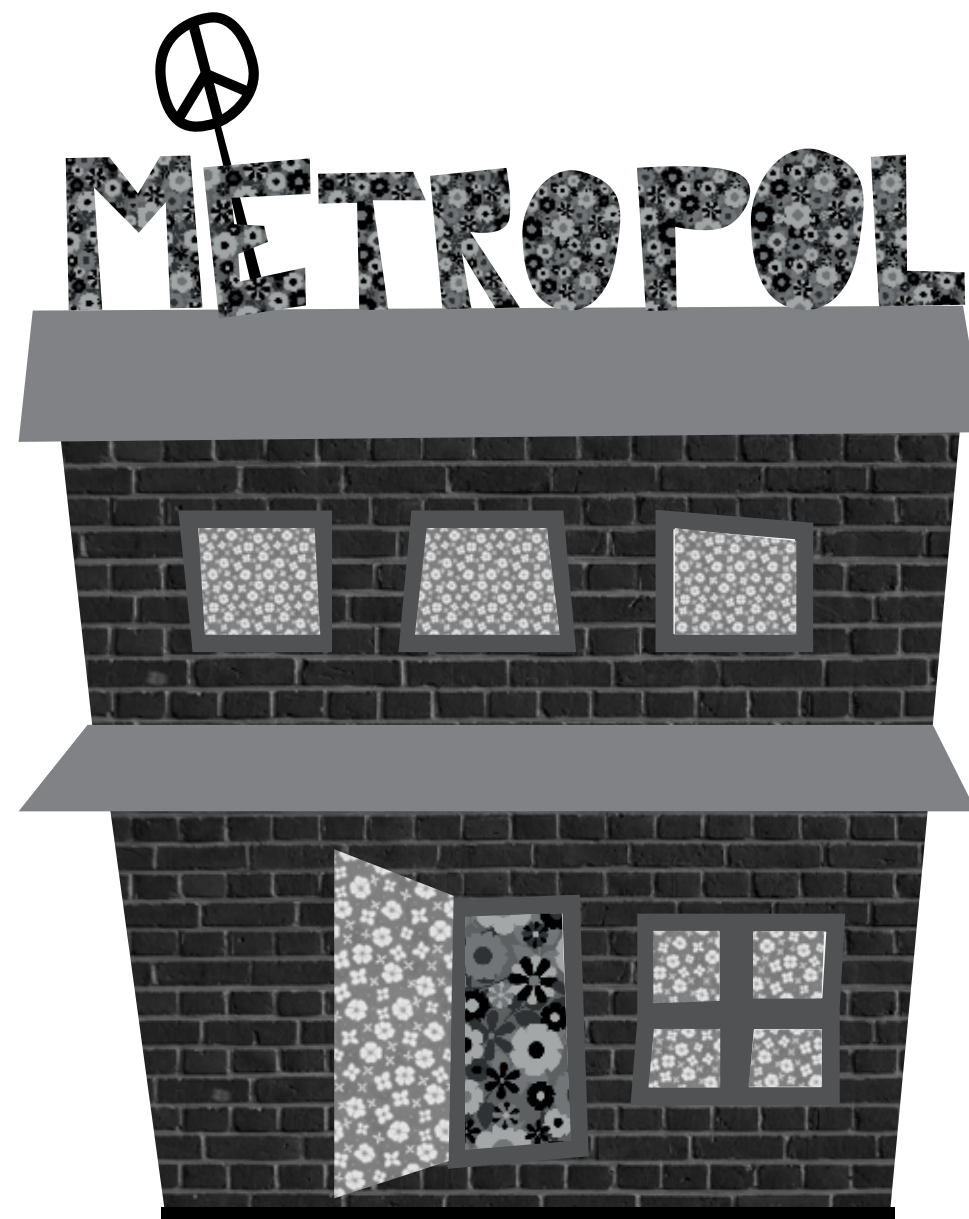
Hva synes du har skjedd siden tallet når det gjelder forholdet mellom homser og sexarbeidere her i slo?

- Forholdet mellom oss oppfatta jeg som veldig godt helt til Meter'n blei lagt ned. På den tida skjedde det mye. Det er begynnelsen og midten av 80 tallet vi snakker om. Homsene hadde på en måte blitt akseptert, og begynte å snakke om rett til partnerskap. Mange homser satt også i samfunnsmessige høye posisjoner og profilerte seg bra. De blei liksom helt normale. Til og med AIDS-bølgen taklet det organiserte homselivet bra.

- For oss på gata blei det annerledes. På 60- og til ut på 70

tallet hadde det vært lite rus for jentene og transene som trakk på gata, men så kom det. Det begynte med Lynolsniffing blant de yngste i Stenersgate. Så kom hasj og speed. Etter hvert mye heroin, og en god del av jentene blei hekta på nåla. Homsene blei på en måte veldig prektige. Selv om det var rus blant de, så var det på en annen måte. De hadde jo andre jobber og nettverk. Men det var jo ikke alle sexarbeidere som blei narkomane. Det jeg synes var dumt var at en del homser blei så fordømmende mot oss. Men ikke alle, noen få av jentene og transene begynte å vanke på London. Og nå har jeg en følelse av at ting vil endres til det bedre igjen. I alle fall forholdet mellom våre 2 grupper.

Kirsten Frigstad, lesbisk, sexarbeideraktivist med blant

annet PION på samvittigheten, mangeårig leder av Natthjemmet og nå leder av 24sju, vanket også på Metern'n.

- Jeg kom til Oslo i 1976 og husker Metropol som et sted der alle var velkomne, du kunne være deg selv. Selvsagt var det mange forskjellige miljøer der. Du hadde flere typer guttemiljøer og så hadde du oss lesbiske, som hadde egne kvinnekvelder.

- Men det var også et mer politisk miljø, og et miljø som var mer opptatt av frigjøringskampen for homofile og lesbiske, og som "Arbeidsgrupper for homofil frigjøring" (AHF), sprang ut av. Mange homser og lesber var politiske på den radikale venstresiden eller medlemmer i AKP. Uansett; Metropol var et sted vi alle brukte, selv om det også selvsagt var litt distanse mellom de forskjellige miljøene. Det var et sted der det skjedde mye i kullissene, og det kunne av og til være mye sjalusi på alle mulige måter.

Ekskluderende lesber

Husker du noe spesielt om sexarbeidere på Metropol, eller i homsemiljøet på den tida?

-Ja, jeg husker at det var mange av jentene på strøket som brukte Metropol, men de var på en måte et ikke-tema i det miljøet der jeg var. De hadde ikke mye med oss lesbiske å gjøre. Jeg tror homsene var mer åpne mot dem. Ofte tror jeg vi bare tenkte at det er den geografiske plasseringen til Metropol som gjør at de går her, da Metropol praktisk talt lå midt i strøket.

-Da Metropol ble lagt ned rundt 1985 forsvant det samholdet som hadde vært der. Jeg begynte å gå litt på andre, nye steder for lesbiske og homofile som kom istedenfor, men de likte jeg ikke så godt. Det ble aldri det samme miljøet. Det er ingenting som kunne måle seg med Metropol.

Splittet og identitetsløs

Hva tenker du om at sexarbeid nesten ikke er et tema for homobevegelsen nå?

-Jeg tror det at vi homofile og lesbiske fikk rettigheter gjorde

at vi ikke måtte stå så samlet som før. Da ble det også vanskeligere å legitimere solidaritet med andre utsatte grupper. Vi ble også veldig normalisert og dermed usynliggjort. Det at vi blir sett på som alle andre gjør oss usynlige som gruppe. Mange synes sikkert det er bra, og for noen kan det funke og leve slik, men jeg ser farer med det. I sær for den kommende slekt, og for alle unge som oppdager at de er annerledes. I sær for ungdom som ikke bor i Oslo eller andre byer. Normalisering medfører også at mange fordommer mot homofile og lesbiske ikke blir synlige og det er alt annet enn greit. Vi må også ha en identitet for at vi som gruppe skal vise solidaritet med sexarbeidere.

68 – Flowerpower

Svein Dybing er 63 år, og arbeider som spesialrådgiver for Arbeiderpartiets Stortingsgruppe. Han har vært aktiv i homobevegelsen og åpen homofil siden begynnelsen på 70 tallet.

- Vel, på sett og vis har jeg vel aldri vært ordentlig i skapet. På den

tiden da jeg traff min daværende partner, helt på begynnelsen av 70 tallet opererte vi ikke så mye med kategorier som "homofil" / "heterofil" osv. Vi var mye mer preget av hippiebevegelsen, og var mer opptatt av at vi var mennesker som elsket andre mennesker. Vi så på ekteskap som reaksjonært og tosomhet som feil.

- Jeg husker vi bodde på Nesodden rundt 70 tallet. Da var det ofte at vi inviterte til nachspiel, og når det ble godt og varmt inne kastet vi klærne, og så kan en tenke resten. Det var en befriende og liberal tid. Jeg husker også at når Metropol kom var det flere kvinnelige sexarbeidere som vanket der. Det var som om det var et fristed for dem. Blant oss som vanket der var holdningen at noen velger sexarbeid, og det er det ingen som har noe med å fordømme.

- På den tiden var det også en del gutter som prostituerte seg, men ofte hørte vi at de "glemte" å ta betalt. Det var vel kanskje muligheten for å ha sex med andre menn som drev de. I forholdet jeg

“ Det var ingenting som kunne måle seg med Metropol.”

levde i da var det helt naturlig at jeg og kjæresten min hadde med oss gjester til sengs. Det var noe vi satte pris på. Det var naturlig for oss at alle må få organisere kjærlighetslivet sitt slik de vil.

Akp og moralisme.

- Men senere på 70 tallet ble alt det jeg har nevnt til nå brått forandret. En fi kk framveksten av AKP,(Arbeidernes Kommunistparti) som ble en sterk maktfaktor i alle deler av ungdomsmiljøene. Vi som ikke var så opptatt av det politiske, så på AKP som veldig reaksjonært. På den tiden prøvde de å framstå som mer arbeiderklasse enn arbeiderklassen selv. Mange av dem kom fra besteborgelige hjem, og studerte, men så skulle de plutselig være arbeidere og tok seg jobb på fabrikk. Når det gjaldt kjærlighetslivet så

var det ekteskapet som var det eneste rette, og ikke minst tosomhet. Homofili ble ikke uten videre akseptert. Og holdningen de hadde til sexarbeid var de samme som på det mørkeste mørke bibelbeltet. De kunne til nød snakke om at noen kvinner var rammet av prostitusjon, og ikke at noen valgte sexarbeid. AKP fikk alt for mye å si for holdningene vedrørende sex og kjønn i vårt samfunn.

- På den tiden utga jeg og min daværende partner ut et tidskrift som het Hverdag. Der tok vi opp temaer som seksuell legning, og vi hadde til og med et nummer om pedofili, der vi diskuterte om voksne kunne tenne på mindreårige. Ellers så hadde Fritt Fram, bladet til DnF 48 (LLH, den gang) adressen til en forening for pedofile i Oslo. Det skal sies at det ikke var en forening der en hadde sex med

mindreårige, men der det ble diskutert. Dette tror jeg ikke en gang dagens samfunn ville vært modent for. Nymoralistene har kommet for langt i dag.

- Og vi som har blitt "normalisert" går ofte til angrep på hverandre. Tenk bare på advokat Staff som står for liberale holdninger. Venstresiden fnyser jo av han. For homobevegelsen er det blitt så viktig å framstå som normale. Derfor glemmer vi andre grupper vi kunne alliere oss med. Dette kan vel også ha noe å gjøre med at vi i byene har fått en generasjon homofile som har kommet til dekket bord, og fått alt opp i hendene.

MA PÅ JORD

NORGE

Bekjemper sexsalg på hoteller

Ifølge NRK bekjemper politiet menneskehandel ved å utgi seg for å være kunder. Sivile spanere ringer på sexannonser og utgir seg for å være kunder og gjør avtaler om å kjøpe sex. På et hotellrom i Oslo fant spanerne denne kvelden en kunde med buksene nede og to russiske kvinner. Kunden ble anmeldt og bøtelagt. Politiet registrerte kvinnes personalia og varslet hotellet. En halv time senere forlot kvinnene hotellet, på jakt etter et nytt sted å bo.

www.Nrk.no

Prostitusjonsmarkedet I

Prostitusjonsmarkedet i Trondheim har økt i omfang etter lovforbudet trådte i kraft, melder politioverbetjent Bjørn Stokkan ved Sør-Trøndelag politidistrikt til Adresseavisa.no. Ifølge Øyvind Norgarden ved Stop-gruppa i Oslo, gjelder dette ikke Oslo, der antall utenlandske kvinner i innendørsmarkedet har sunket fra 260 i 2008 til mellom 40 og 50 i dag.

www.aftenposten.no

Prostitusjonsmarkedet II

NRK Østlandssendingen kan ved hjelp av skjult kamera slå fast at omfanget av prostitusjon på Strøket i Oslo tilbake til samme nivå som før forbudet.

www.nrk.no

Prostitusjonsmarkedet III

Ifølge NRK Østlandssendingen vil byråd for eldre og

sosiale tjenester, Sylvi Listhaug (Frp), at politiet skal prioritere å patruljere mer slik at vanlige folk kan føle seg trygge.

www.Nrk.no

ISLAND

Feminisme, ikke moralisme

Island har forbudt stripping og landet er dermed det første i verden som forbyr stripping på feministisk og ikke religiøst grunnlag, ifølge talskvinne for De venstregrønne, Kolbún Halldórsdóttir. Island har tidligere forbudt sexkjøp og etablert handlingsplan mot kvinnehandel, og føler seg med dette godt rustet til å bekjempe et antatt sexmarked.

Klassekampen 29. mars 2010

STORBRIANNIA

Ingen aprilspøk?

1. april innførte Storbritannia et forbud mot kjøp av sex fra personer som er offer for hallikvirksomhet og menneskehandel. Ifølge den nye loven er det fortsatt ikke lov å selge sex, men i stedet for straff skal kvinnene dømmes til å ta imot hjelp for å komme ut av prostitusjonen. I tillegg får politiet utvidet myndighet til å arrestere «kerb-crawlers» ved første gang pågrepelse.

Klassekampen 29.mars 2010

SVERIGE

Brev med hjem!

Den svenske justisministeren Beatrice Ask tok i Riksdagen til orde for å henge ut sexkjøpere for familie og omgangskrets. Metoden justisministeren ønsket å benytte seg av, var å sende svært grelle konvolutter hjem til mistenkte for sexkjøp. Ifølge Aftenbladet gikk justisministeren tilbake på ideen om å sende svært avslørende konvolutter hjem, men står fast på prinsippet om å henge ut mistenkte for sexkjøp.

Aftenposten.no

Om å tilpasse terrenget etter kartet

Mens representanter fra kvinnegruppa Ottar og Kvinnepanelet jubler over den svenske evalueringen av sexkjøpsloven (Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008), har den fått hard kritikk på hjemmfronten. Kritikken retter seg mot metodiske svakheter ved utredningen og mangelfull underbygging av påstanden om at loven har hatt effekt. Det har ikke blitt foretatt et selvstendig forsøk på å kartlegge prostitusjon på andre arenaer enn gateprostitusjon. Informasjonen om omfanget av prostitusjon i Sverige baserer seg på antakelser og meninger fra politi, prostitusjonsenheter og et begrenset utvalg av rapporter. Evalueringen kritiseres også for at den bruker ikkeverifiserte tall fra andre nordiske land for å underbygge påstanden om lovens effekt.

www.loiusep.com

Etterspørsel og markedet

Leder for nasjonal kordineringsenhet mot prostitusjon og menneskehandel, Patrik Cederløf, trekker fram sexmarkedets evne til å tilpasse kjøpernes ønsker. I et eksempel viser han til Norge, der gatene kort tid etter at kundene klaget over at de nigerianske sexarbeiderne var for feite, var fylt opp med slanke kvinner. Cederløf oppgir ikke kilder eller stedsreferanser.

www.GD.se

DANMARK

Informerer om rettigheter

Den danske sexarbeiderorganisasjonen SIO samarbeider med Gadejuristen om å styrke utenlandske sexarbeideres kompetanse og rettsstilling i Danmark. Sexarbeiderene tror de bøtelegges for sexsalg selv om prostitusjon ikke er forbudt. Ifølge SIOs talskvinne Susanne Møller og gatejurist Nanna Gotfredsen bøtelegges utenlandske sexarbeidere for ulovlig opphold på gata uten at politiet har oppfylt sin plikt til å orientere om rettigheter, og i noen tilfeller uten at bøtene er i tråd med loven.

www.dr.dk

Sexarbeid – som annet arbeid

DR-journalist Mette Aaby Andersen har sammen med Anne Mette Lorentzen laget TV-dokumentaren Det her luderliv som ble vist på DR1 27. oktober. Journalistene som intervjuet kvinner som jobbet på massasjeinstitutt, forteller at de ble slått av hvordan sexarbeid fremsto som en hvilken som helst annen jobb. Sexarbeiderne var ifølge journalistene sterke og voksne kvinner mellom 40 og 60 år, de hadde valgt jobben selv og mange kombinerte sexarbeid med andre jobber, for eksempel som sykepleier.

www.dr.dk

THAILAND

Pattaya-erklæring

Thailand var vertskap da 150 representanter fra Kina, Kambodsja, Fiji, Indonesia, Burma, Pakistan, Papua New Guinea, UNAIDS, UNFPA og den regionale sexarbeiderorganisasjonen APNSW møttes for å diskutere tiltak mot spredning av hiv og aids blant sexarbeidere. Møtet fant sted i Pattaya og resulterte i et utkast til en erklæring der landene forplikter seg til et samarbeid tuftet på respekt for menneskerettigheter og anerkjennelse av sexarbeideres rolle for å drive et godt målrettet forebyggingsarbeid.

www.apnswdollhouse.wordpress.com

Hva er begrunnelsen for bruk av straff for å regulere prostitusjon?

Av Inger-Lise Hognerud, jurist.
Illustrasjon Kristina Aalandslid

I fjor vedtok stortinget en ny straffelov. I den forbindelse ble det også stadfestet en del prinsipper for når et samfunn kan benytte straff som et berettiget middel ovenfor sine borgere.¹1 Ett av disse prinsippene var at skadefølgeprinsippet skal være grunnvilkår for bruk av straff:

*Atferd bør bare gjøres straffbar dersom den fører til skade eller fare for skade på interesser som bør vernes av samfunnet". I tillegg til skadefølgeprinsippet må, i følge departementet, to andre kriterier være oppfylt; 1) straff bør kun benyttes dersom andre reaksjoner og sanksjoner ikke eksisterer eller dersom de er åpenbart utilstrekkelige og 2) straff bør bare benyttes dersom nyttevirkningene er større enn skadevirkningene.*²

I denne artikkelen vil jeg se nærmere på om skadefølgeprinsippet kan anses som oppfylt sett hen til straffelovens § 202 a om forbud mot kjøp av sex, den såkalte sexkjøpsloven.

SKADEFØLGEPRINSIPPET

La meg begynne med å sitere fra Straffelovkommissjonen (heretter kalt kommisjonen), om deres forståelse av hva som ligger i skadefølgeprinsippet. De sier følgende:

*Prinsippet bygger på at individet i størst mulig grad bør kunne handle fritt, og at straff bare bør kunne anvendes når tungtveiende grunner taler for det. Slike tungtveiende grunner vil stort sett bare foreligge når en handlingstype kan medføre skadevirkninger. I dette ligger at en type atferd ikke bør være straffbar bare fordi et flertall misliker den.*³

Spørsmålet er om hvordan man skal forstå det når det gjelder kjøp og salg av sex – hva er skade og hvem tar skade? Er det aktørene i prostitusjon eller samfunnet som tar skade, eller er prostitusjon skadelig fordi fenomenet kan kobles til annen kriminalitet?

PERVERTERTE MENN?

Når det gjelder samfunnsmessige skader er ett av argumentene at prostitusjon hindrer likestilling. Marit Nybakk sa følgende i Odelstingsdebatten om sexkjøpsloven:

Så er også det å kjøpe sex å trampe på seksuell likestilling mellom menn og kvinner. Når vi vet at unge gutter fra videregående skoler de siste årene har debutert seksuelt med prostituerte, hva slags syn får de guttene på kvinners seksualitet?

Hvor skadelig dette de facto er for samfunnet er i

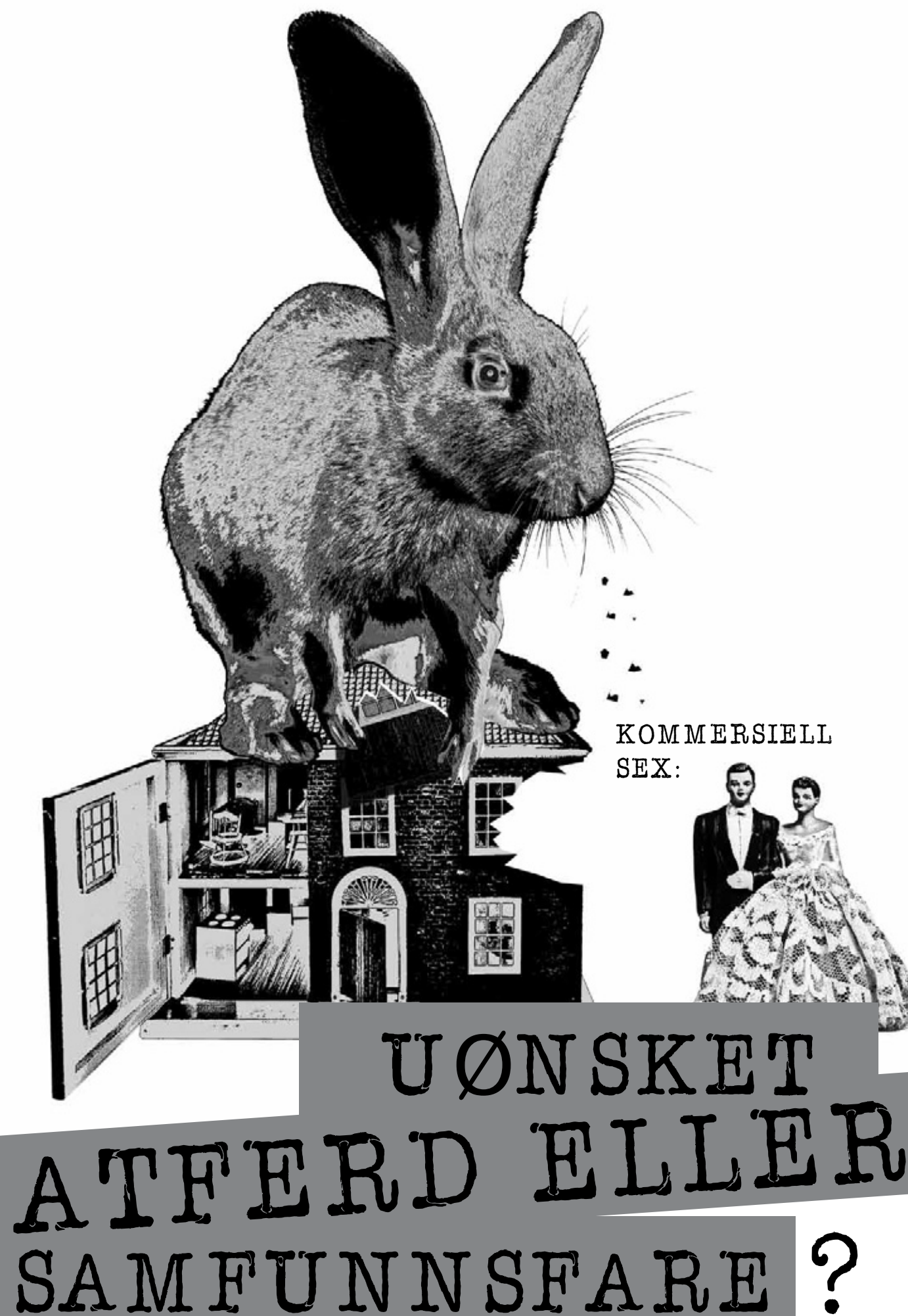
beste fall omdiskutert. Så langt er det ingen som har forsket på problemstillingen. Ifølge seksualvaneundersøkelser har mellom 10 og 13 prosent av norske menn kjøpt sex. De fleste oppgir å ha kjøpt sex kun én gang, mens en mindre gruppe kjøper sex regelmessig. At det å kjøpe sex en enkelt gang fordrer menns syn på kvinner er det ingen bevis for. Når det gjelder de som kjøper sex regelmessig, så utgjør de en så liten gruppe at det er vanskelig å se at deres atferd alene kan ødelegge et helt samfunns moral. Enkelte har også forsket på hvorfor menn kjøper sex og hva slags relasjon de har til den som selger. Denne forskningen viser oss at det ikke er så enkelt som at menn som kjøper sex kun er styrt av drifter. Mennene kjøper sex av mange ulike grunner og for å dekke ulike behov.⁴ Det er med andre ord ikke så enkelt som påstått, at mannen når han kjøper sex betrakter kvinnen som en vare.

Når det gjelder de mer generelle påvirkningene på holdninger og moral gjennom manglende sanksjoner fra samfunnets side på kjøp av sex, er dette noe vi heller ikke vet stort om. Er det slik at menn som vokser opp i et samfunn hvor sexkjøp ikke er straffbart får et generelt syn på at kvinner er til salgs? Dette fremstår for meg som en meget tvilsom hypotese og vitner om lite tillit til menns evne til å nyansere.

Vi er her ved nok en kjerne av skadefølgeprinsippet. Dersom det er usikkerhet omkring skadevirkninger, bør dette føre til forsiktighet med å gjøre tidligere straffri atferd straffbar. Dersom man ikke har klare indikasjoner på at man står ovenfor faktiske skader bør ikke straff benyttes.

Det er også grunn til å minne om at det at en atferd er uønsket ikke er det samme som at den er skadelig. Det må ifølge kommisjonen her trekkes en grense opp mot moralske normer, og som påpekt ovenfor bør ikke en atferd gjøres straffbar bare fordi et flertall misliker den. I forarbeidene til sexkjøpsloven er disse vanskelige grensedragningene mellom skade og moral ikke nevnt. Under punkt 5 i høringsnotatet som kom i juli 2007 påpeker departementet at skadevirkningene som følger av sexhandel ikke er bestemt til enkelte grupper. Det er vanskelig å lese ut av kontekst hva departementet her tenker på, om det er ulike grupper av sexarbeidere eller om de tenker seg en videre forståelse av gruppene slik at dette også omfatter dem som kjøper, og sågar samfunnet som sådan. Departementet hevder at sexhandel påfører noen en skade, men det blir ikke gjort nærmere rede for hvilke konkrete skader det dreier seg om. Det debatten om sexkjøp med full tyngde har vist, er at det ikke finnes noen felles norm for etikken i dette spørsmålet. Det er ikke slik at samfunnets borgere eller de politiske partiene har vært enige i hvor skadelig det

KOMMERSIELL
SEX:

er for samfunnet at det ikke reageres mot kjøp av sex. Jeg må også si meg enig med kommisjonen som påpeker at det må vises varsomhet med å straffebelegge handlinger for å motvirke en moralsk forringelse av samfunnet, i og med at straff er et lite egnet virkemiddel for å påvirke moral. Sosial fordømmelse fungerer nok mye bedre, og da er det holdningskampanjer vi trenger og ikke straffebud.

ØDELAGTE KVINNER?

Den enkelte som selger blir skadet, er det argumentet som hyppigst benyttes. I debatten fra Odelstinget om en ny 202 a uttrykte Bjørg Tørresdal fra Krf seg på følgende vis:

*Å kjøpe et annet menneske er et overgrep mot det mennesket... Vi vedtar i dag et forbud mot vår tids slavehandel. Også Høyesterett har i tatt til orde for at det å selge sex er både nedverdiggende og personlighetsskaddende. I en dom fra Oslo tingrett går dommeren enda lenger: "prostitusjon er nedverdiggende og nedbrytende for den som driver med slik virksomhet. Det kan også få alvorlige helsemessige konsekvenser så vel av psykisk som av fysisk art for den prostituerte."*⁵

Problemet med disse påstandene er at de ikke entydig kan bekreftes ved forskning, og ser man på de forskningsresultatene som foreligger, er det uklart om det er forholdene prostitusjon skjer under eller relasjon til kunden som er skadelig. Det er primært den amerikanske psykologen Melissa Farleys studie av gateprostitusjon som benyttes for å underbygge dette perspektivet. Vi vet at gateprostitusjon er et felt hvor bildet er komplekst og sammensatt med blant annet hjemløshet, rusproblematikk og psykiatri, og at man blant sexarbeidere på innendørsmarkedet ikke finner de samme levekårsproblemene. Et annet problem er at prostitusjonsforskningen ofte er farget av forskerens syn på prostitusjon, og Farley har brukt eget arbeid i kampen for å få kriminalisert prostitusjon, noe som blant annet ble påpekt i en høyesterettsdom fra anada avsagt i år. Dommeren gjennomgår og påpeker svakheter med den forskning som foreligger, og skriver blant annet at hun finner Farleys empiri problematisk fordi forskningen er preget av en sterk politisk slagside. Dommeren peker i tillegg på at Farleys egen forskning fra innedørsmarkedet motsier hennes påstand om at prostitusjon er iboende voldelig, og at hun heller ikke klarer å underbygge at det er en årsakssammenheng mellom prostitusjon og posttraumatisk stressyndrom

Igjen er det grunn til å minne om prinsippet det ble vist til ovenfor, om at dersom det er usikkert hvorvidt atferden faktisk innebærer en skade, så bør det utvises forsiktighet med bruk av straff. Men, selv om en atferd innebærer en skade for en person, så må det vurderes om atferden bør gjøres straffri dersom den som blir påført skaden samtykker. Skadefølgeprinsippet forutsetter nemlig at straff som hovedregel ikke bør benyttes når skaden er selvpåført eller når den enkelte har samtykket. Dette har selv-

følgelig å gjøre med den enkelte persons autonomi og selvbestemmelse og respekt for denne. I vår nye straffelov, vedtatt i fjor, går lovgiver lengre enn tidligere i retning av å godta samtykke som straffrigjørende. Når det gjelder den nye 202 a i straffeloven går imidlertid lovgiver i stikk motsatt retning. Den enkelte sexarbeiders egen vilje blir i lovs form ignorert og ikke trodd på.

MENNESKEHANDEL?

Et annet argument er at for å komme menneskehandel til livs må sexkjøp forbys. Det kommer blant annet til uttrykk i departementets innstilling til Odelstinget:

*I likhet med et klart flertall av høringsinstansene mener departementet at det er nødvendig med et generelt forbud mot kjøp av seksuelle tjenester for å kunne ramme kjøp av seksuelle tjenester fra ofre for menneskehandel.*⁶

Her kan det synes som om at det å redusere rekrutteringen av nye kunder og herunder å hindre en økning i prostitusjonsmarkedet fremstår som et mer underordnet mål. Skaden er kjøp av sex av ofre for menneskehandel, og at det av effektivitetshensyn er nødvendig å kriminalisere all kjøp av sex. Kan dette forsvares? Ifølge kommisjonen bør lovgiver være meget tilbakeholden når det gjelder bruk av kontroll- og effektivitetshensyn som begrunnelse for straff. De presiserer at dette fordrer en grundig vurdering. En slik vurdering er ikke å finne i forarbeidene til 202 a. Man kunne valgt en modell som i Finland hvor det er gjort straffbart nettopp å kjøpe sex av ofre for menneskehandel. En slik modell er ikke drøftet, men derimot tvert avvist av departementet i høringsnotatet. Der argumenteres det med at man ønsker en generell regel fordi skadevirkningene ikke kan begrenses til enkelte grupper. Dette i motsetning til innstillingen til Odelstinget, der ofrene var sexarbeiderne. Det kan derfor synes som om departementet ikke har vært helt enig med seg selv i denne prosessen om hvem som faktisk blir skadet.

MORAL?

La meg ta et skritt tilbake og se på hva lovgivende myndighet ønsket å oppnå med å gjøre kjøp av sex straffbart. Dette kommer tydelig til uttrykk i høringsnotatet fra juli 2007:

Regjeringen ønsker å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester som ledd i å bekjempe prostitusjon og menneskehandel. Det er regjeringens målsetting at straffebudet vil bidra til å endre holdninger, redusere etterspørselen og dermed markedet for prostitusjon, og være med på å forhindre at kvinner og menn drives til prostitusjon eller utsettes for menneskehandel.

Lovgivende myndigheter ønsker med andre ikke at prostitusjon skal være en del av vårt samfunn. Departementet sier i høringsnotatet følgende under pkt. 5: Kjøp av sex er uønsket uansett årsakene til at den enkelte selger sex .

Men at kjøp av sex er uønsket, er ikke en tilstrekkelig

begrunnelse for å benytte straff. Det sier seg selv at dersom vi skulle belegge med straff alle handlinger som et flertall i samfunnet ikke liker, så ville det være å gå altfor langt. Lovgiver må i tillegg vise at den atferd man ønsker å gjøre straffbar er skadelig. Det er min påstand at departementet ikke på tilfredsstillende vis har klart å argumentere for at kjøp av sex er skadelig. I forarbeidene som foreligger til straffelovens 202 a benyttes ulike argumenter, og det er altså ikke enkelt å få en forståelse av hva og hvem som bli påført skade ved kjøp av sex.

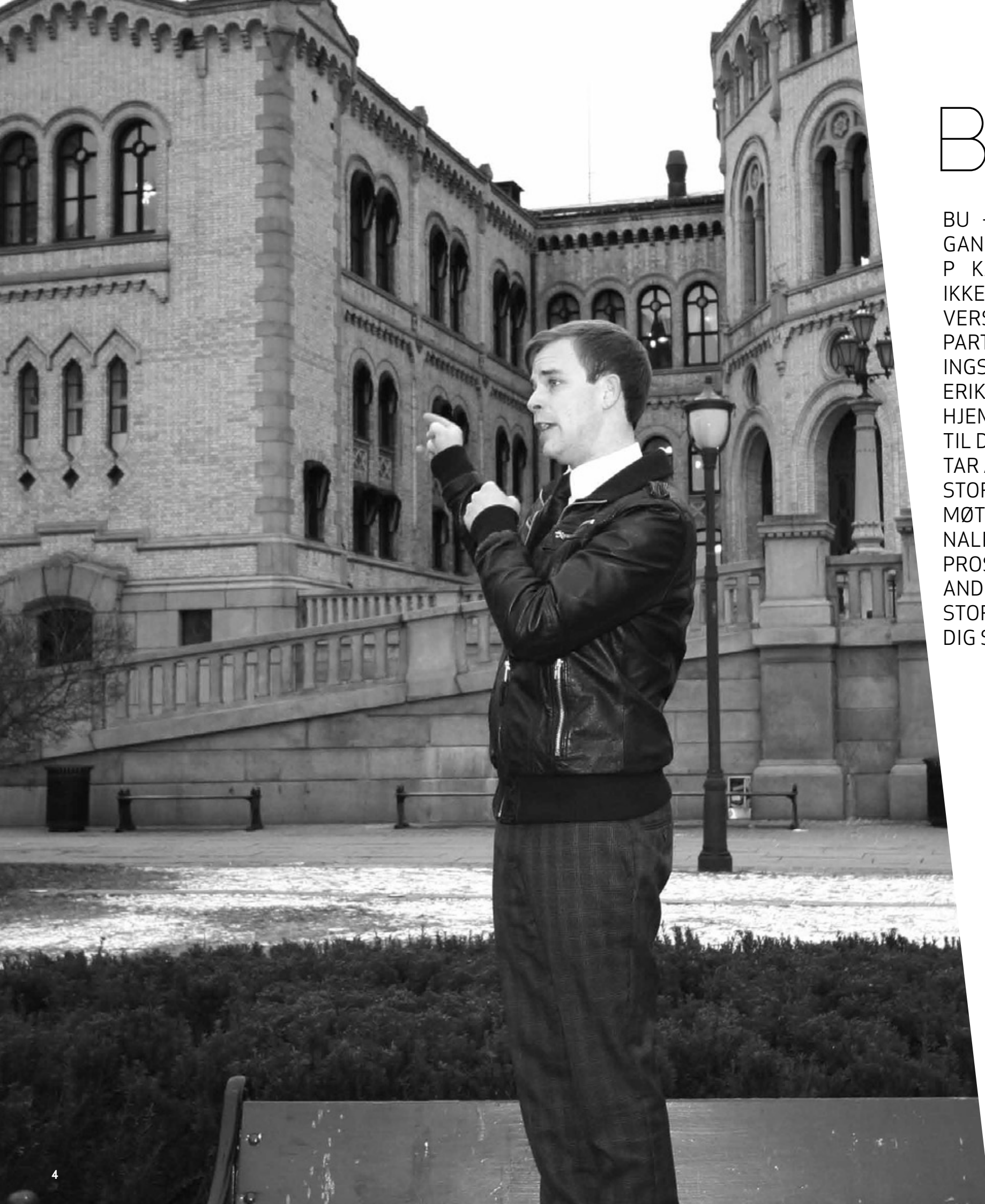
Det er ikke bare skadefølgeprinsippet lovgiver har hoppet bukk over ved vedtakelsen av nykriminaliseringen av kjøp av sex. Forarbeidene drøfter heller ikke hvorvidt andre reaksjoner eller sanksjoner enn straff kunne vært benyttet. Det er heller ikke drøftet om nyttevirk-

ningene er større enn skadevirkningene. De som selger sex gjør som kjent ikke noe straffbart, men det er gjennom disse kvinnene og mennene at politiet finner frem til kundene. Det er dermed ikke tvil om at loven har skadevirkninger i form av overvåkning og kontroll av lovlydige borgere. Disse svakhetene ved lovarbeidene bør fortsette å være gjenstand for granskning.

DE SOM SELGER SEX GJØR SOM KJENT IKKE NOE STRAFFBART, MEN DET ER GJENNOM DISSE KVINNENE OG MENNENE AT POLITIET FINNER FREM TIL KUNDENE. DET ER DERMED IKKE TVIL OM AT LOVEN HAR SKADEVIRKNINGER I FORM AV OVERVÅK-
NING OG KONTROLL AV LOV-
LYDIGE BORGERE.

1 NOU 2002 nr. 4 om en ny straffelov
2 Ot.prp.nr.90 (2003-2004) Om lov om straff pkt. 7.5.1
3 NOU 2002 nr. 4 Ny straffelov pkt. 4.2.2
4 En gjennomgang av den forskning som foreligger på kundene i Norge er å finne i Tveit og Skilbreid Mangfoldig marked. Prostitusjonens omfang, innhold og organisering. Fafo-rapport 2008:43, s.125 flg.
5 Dom avsagt 27-11-2006
6 Ot.prp.nr.48 (2007-2008) pkt. 5.2.3

BUY, BUY LOVE

BU -BU -LOVE-SIDEN KAN DENNE GANGEN PRESENTERE S NSPUNKTER P KJØP OG SALG AV SE FRA EN SOM IKKE BARE REPRESENTERER LOVGIVERSIDEN, MEN OGS ER ARBEIDERPARTIETS MEST S MPATISKE STORTINGSREPRESENTANT, NEMLIG THOR ERIK FORSBERG. FORSBERG SOM ER HJEMMEHØRENDE I ØSTFOLD, S SLER TIL DAGLIG MED SAKER SOM OPP- TAR ARBEIDS- OG SOSIALKOMITEEN I STORTINGET, OM HAN IKKE DELTAR P MØTER FOR DISKUTERE AVKRIMINALISERING AV NARKOTIKA, H PLØS PROSTITUSJONSPOLITIKK ELLER ANDRE FORMER FOR ADFERD SOM STORSAMFUNNET HAR FUNNET VERDIG STRAFFERETTSLOG KONTROLL.

a assosierer du med e repet prostitus on

– Prostitusjon har skjedd til alle tider og i de mest utrolige former. For meg så tenker jeg utveksling av tjenester eller penger. Tidligere ville jeg hatt et ganske ensidig kjønnsperspektiv på det. Men etter bl.a. samtaler med gutta i PION har jeg lært at verden ser litt annerledes ut.

a med horekunde

– I hodet når en sier det, så gir det veldig negative assosiasjoner. Uttrykket er befestet med den nye loven som i realiteten sier at prostitusjon per definisjon er vold mot kvinner. Det er jo også mange menn som selger sex. Men det bryter litt med bildet og har ikke fått den samme oppmerksomheten som kvinnelige sexselgere.

r det ta u for menn snakke om k p a sek- suelle t enester

– Det blir fort en akademisk diskusjon uten at man tar inn over seg den virkeligheten mange lever i. Rett og slett fordi straffedimensjonen har kommet inn og nå styrer premissene for debatten. Jeg opplever at de dypt sosialt engasjerte som hjelper prostituerte kan bli stemplet for å bagatellisere vanskelighetene rundt prostitusjon. Dette er en dårlig hersketeknikk fra representanter for stors-

amfunnet. Vi trenger modige stemmer for, av og med dem som lever i dette.

ark p a se en funks on uto er det rent sek- suelle

– Jeg tror det er mange grunner til at vi mennesker begjærer og har seksuelle behov. For noen vil det kunne være et spørsmål om nærhet. Alle trenger å bli tatt på. Vårt menneskelige sinn rommer mye. Ikke minst når det kommer til seksualitet og følelser.

Bør tilgang på sex være en menneskerett?

– Jeg mener det er en menneskerett å få uttrykke seg seksuelt. Men i dette ligger det ingen plikt til å gi. Det er utsatte grupper i det norske samfunnet som har vansker med å få uttrykke seg seksuelt i dag. Det kan f.eks. være mennesker med store bistandsbehov. Her kan vi legge til rette med blant annet mer veiledning.

il et lo for ud mot k p a se idra til ek em- pe prostitus on

– Dette må avklares i en evaluering av dagens sexkjøpslov. Inntrykket har vært at det har ført til færre sexarbeidere fra andre land i det åpne. Men jeg tviler på at loven har gjort det noe tryg- gere for dem det gjelder, når frykten er reell for at innemarkedet har vokst. Har loven bidratt til å gjøre det mindre trygt for dem som selger, er det en skandale. Kort sagt har jeg heller ingen tro på at den loven vil ta livet av verdens eldste yrke.

ror du at en profes onell se sel er kan ha det s eleli ra

– Selvfølgelig. Noe annet vil være et grovt nedset- tende menneskesyn. Noen har et helt greit forhold til det. Der vi som samfunn må sette inn positive tiltak for at prostituerte skal komme seg ut av det, er de som ufrivillig er i en slik situasjon. Forbud kan gjøre enkelte mer sårbare for å bli utnyttet fordi det skjer under jorda. Sosial fordømmelse er ikke noe bidrag til dem som har det vanskelig og vil ut av prostitusjon.

Alternati er til kriminaliserin a prostitus on

– For meg er det viktig å respektere dem som selger seksuelle tjenester. Det jeg brenner for, er å hjelpe dem som ufrivillig befinner seg i pros- titusjon og stille opp med positive virkemidler. Det kan være behandling for rusproblemer eller bedre ordninger for å håndtere gjeld. I det hele tatt er det nok mange årsaker til at hver enkelt blir prostituert. Og så må det handle om å skape mest mulige trygge rammer rundt.

ET SOSIAL- OG HELSEFAGLIG HJELPETILTAK FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING UANSETT NASJONALITET OG OPPHOLDSSTATUS

Vi tilbyr hjelp, råd og veiledning, samt individuell oppfølging over tid, både til deg som vil ha alternativer til prostitusjon og deg som fortsetter å selge sex. Vi har både en lavterskel varmerstue og et helsetilbud med lege og sykepleier.

Du behøver ikke å bestille time og du kan være anonym hos oss. Pro Sentrets ansatte har taushetsplikt og alle tjenestene er gratis.

På Pro Sentret kan du være åpen om dine erfaringer fra prostitusjonen. Vi har arbeidet i mer enn 25 år med prostitusjonsspørsmål. I møte med oss er det du som setter dagsorden og bestemmer hva du ønsker at vi skal bidra med.

PRO SENTRET ER ET KOMPETANSESENTER

Vi er et landsdekkende kompetansesenter som samler og sprer kunnskap om prostitusjon. Pro Sentret har undervisning og informasjonsarbeid til alle som er interessert og vi har et stort nasjonalt og internasjonalt nettverk.

KONTAKT

Pro Sentret har åpent
mandag til fredag mellom kl. 8.00 og 15.30
tirsdag og torsdag har vi åpent til kl. 20.00

Uten timeavtale kan du komme alle dager fra kl. 12, også til sykepleier.
Lege er til stede tirsdag og torsdag kveld fra kl. 17.00

www.prosentret.no

Tollbugt. 24 0157 Oslo
Tlf. 23 10 02 00 Telefaks 22 41 05 44
e-post prosentret@sby.oslo.kommune.no

PROSTITUSJON ER EN HANDLING, IKKE EN EGENSKAP

NADHEIM

SENTER FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING

På Nadheim kan du som selger eller har solgt seksuelle tjenester få råd, veiledning og praktisk bistand i forbindelse med din bosituasjon, din økonomi, jobbsøking, dine rettigheter, oppholdsstatus og helse. Vi tilbyr samtaler, personlig oppfølging, åpent hus, kurs og kulturelle aktiviteter. Alle våre tjenester er gratis.

Vi er kvalifisert personell med lang erfaring.
Du kan være anonym i møte med oss. Vi har taushetsplikt.

www.bymisjon.no/nadheim

Besøksadresse: Norbygata 45, Grønland
Telefon: 22 05 28 80

Postadresse: Pb 9420 Grønland, 0135 Oslo
E-post: firmapost.nadheim@skbo.no

NATTHJEMMET

Vår Serviceerklæring:
Natthjemmet er: Et akutt/krise overnattingstilbud
til kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet.

Åpent alle dager fra kl. 22.00 – 10.00 .

Mulighet for dusj, vasking av klær, mat og en seng å sove i.
Kjerneverdier: brukermedvirkning, respekt, solidaritet, omsorg og felleskap
Tilknyttet feltpleien. Månedlige husmøter.

Hjelp til å knytte kontakt til øvrig hjelpe- og tjenesteapparat.

Natthjemmet målsetning er å bidra til at kvinner får større kontroll over eget liv.

Telefon: 23 19 60 00 e-mail: natthjemmet@skbo.no

BERGEN KOMMUNE
UTEKONTAKTEN I BERGEN

For personer med erfaring fra salg av seksuelle tjenester tilbyr Utekontakten i Bergen:

Råd/ veiledning
Avtaler med andre instanser i hjelpeapparatet
Gratis tilgang på kondomer og glidemiddel
Gratis utstyr til injisering

Du treffer oss på prostitusjonsstrøket flere kvelder og netter i uken.

4

3

55 31 57 73

På dagtid har vi besøksadresse i Utekontakten sine lokaler i Strømgaten 10, og kan treffes på telefon 55 56 86 00 eller mobilnummer 945 02 574.

BERGEN KOMMUNE
UTEKONTAKTEN I BERGEN

Er du mann og tjener penger på sexarbeid?

På vegne av Bergen kommune gjør Utekontakten en kartlegging som skal belyse situasjonen for menn som selger sex. Arbeidet skal oppsummeres i en rapport.

For å gi en best mulig beskrivelse trenger vi hjelp fra dere det gjelder
Vi ønsker å gjennomføre intervjuer der vi etterspør deres erfaringer. Alle vil forbli helt anonyme og vil ikke kunne gjenkjennes i rapporten.

Dersom du kunne tenke deg å bidra håper vi at du tar kontakt med oss!

Telefon: 945 29 833

E-post: utekontakten.brukerpost@bergen.kommune.no

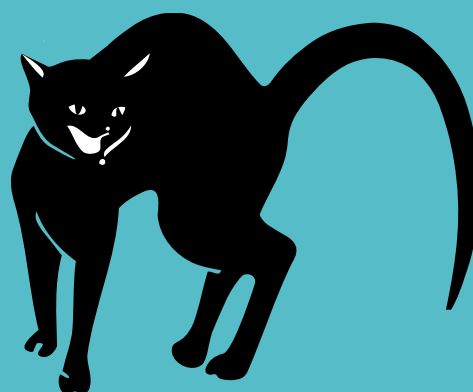
For personer med erfaring fra salg av seksuelle tjenester tilbyr Utekontakten råd/veiledning, avtaler i hjelpeapparatet og gratis kondomer/ glidekrem.

SELGER DU SEX?

*rådgivning
*juridisk veiledning
*kontakt med helsevesenet
*kondomer og glidemiddel

PION
PROSTITUERTES INTERESSE OG NORGES PION I NORGE

Mer info:
41 75 89 43
pion@pion-norge.no
www.pion-norge.no

HVIS DU TRENGER NOEN Å SNAKKE MED OM TING DU OPPLEVER
PÅ JOBB, ELLER DU ØNSKER Å FÅ TILSENDT ALBERTINE GRATIS,
RING 90 06 35 58 ELLER KONTAKT OSS PÅ MAIL : PION@PION-NORGE.NO